

A. ŞIRVANZADƏ

Bədəryh

AZƏRNƏŞR - 1935

A. ŞIRVANZADƏ

B Ə D Ə R Y H

AZƏRNƏŞR
OTDEL TATI
Bok u — 1935

**Surət ruj jurə kəşiri
Vdovinoq**

Kycyməj: H. Avadjajov

Redaktor: Jy. Semjonov

Texredaktor: X. Əzizbejli

Vədəşəndəgor: İf. Mənəhim

İstehsalata verilmiş 25/VI—35. Çapa verilmiş 8/VIII—35. Çap listi 5. Kağız formatı 72×105^{1/32}. Çap listində getmiş hyrufat 25600. Baş Mətbuat Mydirliyi Myvəkkililiyi 2841 Azərneşr №166 Tiraz 1000. Sifariş 483. Azərneşr mətəəssində əşşidə, 26-lar adına „Kitab Sarajı“ Bakı, Əli Bəjremov kycəsi.

I

Şaharla, ə cyçokl giroşdl həmməj ən i korho, İmuhoj həcl dənışlrəni nİsdi və əz jor hylom vadarafdi, əz i xəjli salho pyşokirə xuno. Hə u şukəstə, diləncijə zihİsdəgorhoju, hə u nİmə vacarusdə xunəho, hə u buşə, dorİxmİşə kucəho ə zİbiləvoz, ə sənqhorəvoz pur hİsdytho..

Ommo divəh ən unço xub bu. Əvir riho-ni və nərm bu, asmu əcuq və kovu bu, cimən-luqho varavundəbyryt ə rangə-barangə gyl-horəvoz, ə dərəluqhoju gəşdənbu nazuşmən-də sərini. Vasal ə qərİş vəlghoj siqə qoboc-dorho xundəbyryt byl-bylho, və səs məhə-ni ən uho qərİş blərənbu ə jəvoşə səs soxdəl vəlghorəvoz.

Ə hərəj sənqho və ən zİbilho ə çəvqiirəvoz ədənbryt vozi soxdə həilho, pur soxdə əvirə ə şorİjə boçəhhorəvoz, zİnglyjə xəndərəvoz və ə çun dirəvundə buşə kucərə.

Ə qərİş həilho dəbu hofd sala-duxdərİə Sonja. Poj blərəhne, sər blərəhne, ə jə dəs gyr-də luqəj nuna, ə unİgerəvoz pəşəvo dorə ə sər pişonl lov blərəbyrytho syrxiə mujhorə, u ə nədİncirəvoz ədənbu cərx darafdə ə qərİş xokho və zİngly ədənbu boçəh zərə:

—Həri, girit! Dijə əri cy nəş gyrdənit? Cymhoj ən u ədənbryt yşyq dorə ə təhər sıjəh brilliant. U şorbu: u danusdənbuki jəkiş jurə xuno həci bəçid vidovusdə nasda. U cor bo ə pəsə pyşoj təpəiləj xoki vidovusdi, jəkiş jurə gyrdə nə danusdi.

Ofdoi ədənbu suxundə vini və qutinələhojurə, sənqho qəlpə bərdənbryt əz pojhoju, ommo duxdər ə qəriş ən i çundurhoş xub bu, komirəki kosləho soki paltar gufdirənbryt.

—Həri, cyi, gyrdənit nə bugə nəh? Girit dijəl

Həilho vidovusdut ə pəsəj ju. U vidovusd, ommo, jə cənd lyng vəcirə bəqdə kələ - kələ boçəh zə və ofdo ə xori, durundə omorərə xuno.

Həilho əlysti kura bisdorut ə pəsə-pyşoju, çəhd soxdə əri tik vəgyrdə urə, ommo u cytar bugə jə təhər ədənbu çymysdə, və həilho əz tərs vidovusdut hərki ə jə taraf.

Cyklə çəndəgləj ən u jə ləhəz birəni xyşg bisdo, həmmə guşdhoj çəndəg ju kəj bisdo. Firəh birəbrytho gylələhoj cymhoju ən myrdərə xuno nəş çymysdənbryt əz ləhəju ədənbu kəf rixdə. Kələ əngyşdhoju dyk vor dorərə xuno vəgosirəbryt ə kəf dəs ju. Mojcəhoj pojhoju bulul birəbryt. Sifətju sıjəhi zərəbu, kovri vəşəndəbu. I təhər həol duraz kəşi jə minut birəni. Bəqdə lərzyryt, əvəldən guşd qutinəj: cəpl, bəqdə ən rasdi, və həmməj çəndəg sər gyrd lərzirərə, qyzdyrməlyrə xuno.

I hęcəib. hişd və mihtijor soxd həllhorə. Uho ə jə çigə kura birə ədənbryt dənşirə ə u ə tərşə mərəqlənmişirəvoz.

Cy biri xubə Sonjarə? Əxi əz i jəminut pyşo u əz həmmə bəçldtə ədənbu vidovusdə. Ommo ə u jəklş dəs nə zəri. Ju xyşdənju ofdo —irə həmmə di.

Sijəhə Margaritka vidovusd əri məhlym soxdə ə kələthoj Sonja, ommo jəklrəş nə ofd. Bəbəşu həqətdən ə bazar bu, dədəşu ə ki kibugə rafdəbu: u əri nun vəkəndə gəşdənbu ə xunəhoj xələlq.

—Dəlu-divonə! Çingirə Danjell—boçəh dəşəndyt həillho və şəndyt xyşdərə hərki ə jə taraf.

Əz əxir kuçə vədli bisdo jə odomli. U gyrdəbu ə dəs ə saz uxşəş jə dəsədcərə və cy bugə ədənbu xundə ə zuhun ironi: u poj birəhinə, sər birəhinə bu. Əz zir hərzo buho jəxən şəl vədli bu sijəh mujlyjə sinə və cylkljə ruşju ə təhər təly dullu birəbu. Ə poj ən u vəbu kutəhə şovol ə xyşg birə cylkəvoz jəkl buho, və ə tən ju vəbu jə ruşşəlni əz qolnə mol.

Ki nəş şinoxdənbu ə i şəhərlə çingirə Danjelə? Bitəv ruzho əz səbəh təşəhəngum u gəşdənbu ə kuçəhoj, əz zimilərz nımə vacarusdə mundəbuho şəhərlə, goh gyjgə girlsdərə xuno əri xərəbəihə, goh ə corcəngi ə şuqomo rafdə, əri dijaş bimly soxdə xyşdərə əri həillho, jə nə bugə əri xəndundə əz ju nəş tərşirənbrythorə.

U omo ruja Sonja və boçañ zə ə sər ju, ommo Sonja əz çigəy xyşdəş nə çymysd. I kor lap həçəlbə omo ərl Danjel. Kını I duxdər əz ju nəş tərstrəniho? U cymə nə vəgyrdə dənışi pəlsd ə Sonja. Sonja İmuhoj lap sokit dəgəşdəbu, ə həçəlbətrəvoz ədənsu dənışirə ə Danjel. Kəf ləhəj ən u qərliş birəbu ə tuzəvoz dəpucundəbu ruj və mujhojjurə. U jəvoşləj tik vəgyrdə gurun birəbuho sərə, nyşd.

— Cyl I həci? Kufdət bəgə tyrə?—pyrsi Danjel.

Sonja səs syz bu, kori soxd ə ju səxdə mändəl çəndəg. U hiciş nəsdanbu əz tovunəj nəkumijə əz xyşdə rafdəi, komlniki həci ə xori vəngəsdlho jurə.

— Sərmə ədəj dord dorə!—gufdi u ə ə guçəvoz şlnrə omorəniyə səsəvoz.

Əqylsyz cytar bugə şəfd dənışi ə u həjəbo həmişəinə əqur-dəmoqi ju dəgliş bisdo ə nərme mihribonirəvoz.

— Manışak! Balajmə! Manışak!—boçañ zə u. İmuhoj ə jor mə omq, İmuhoj xub ə jor mənli, əxi u nə gof soxdənbu nə vəxyşdənbu. Vəxliz, balaləjmə, vəxliz, mə kuməki mlsoxum ə ty.

U vəgyrd Sonjarə əz dəshoju, tik vəgyrd və ə poj pojund, ə mərəqlənmiştrəvoz dənışi ə cymhoju, və bəqdə, gujgə tərstrərə xuno ki, mivinyt, gufdirə, fəm soxd pəsə-pyşorə, moc soxd jəvoşləj əz pyşoni duxdər, qəl gyrd jurə və vəgyrd ə qyçoq.

— Əj, quduqcəho, buraunit jə vo ə mə xunəj Manişakləj mərə! Vinişit, mə şlyrm, mənçynym işmura tikə-tikə, zində-zində muxurum.

Jə vəxdigə l buləj əqylsyz mitərsund həll-horə, ommo i dəs həllho, dirəki, u cytar bə-bərə xuno Sonjarə qəl gyrdigə, diliboç birə giroşdut ə pyşo ju.

Hə ə İnço, ə i nəzniki, ə hərəluq dy cyklə xunələ, bu sarə, əz tiroşirə nə omorə sanqho dəcirə omorə boru. Ə hərəluq boru donorə omorəbu dy xyşgə təxdə, buho ə çigəj dərvozə əri qilli nəş birənbuho məhələ. Ə dorun məhələ dəbu jə sarə kyhnə xunələ hə əz u çirə sanq vokurdə omorəbuho. Xunə uxəş zərənbu ə qəzmələj kənti.

Danjel ə hitjotirəvoz no duxdərə ə xori, ə pyşoj dər xuno, ommo ju carusd rujə həiləho.

— Dədəj htsdi irə?

— Hisdi, dədəiş, bəbəş.

— Həri? Bəqda Manişakləjmərə dədəj nə-bu! Ommo mujhoj ən u ən irə xunə bu, pi-şoniləş, cymləhoş. Əj, quduqcəhol! Dənışit, marajt, təjtə dədəşu omorə! Vinişit, nə bugə mə, danusdənit, tikə-tikə mənçynym, zində-zində muxurum!

U polsdəbu ə sər dy suqrə zani ə pyşoj Sonja və vədorə xyşdərə ə dəsədu, voisdənbu vəxyzy, ommo əz xunə nəznik omo jə zən, dy həjsəhətə burçundə omorə nunhorə

ə zir qultuq gyrdə. Nə dənışirə ə hədət, ə
şəhərlə dəbuho və ə çohilə salho ju, sifət
zən əcuq bu.

Dirəki ə pyşoj xunə kura bīrəbyrytho həil-
ho və Danjelə, u ə quvotsyzə səsəvoz gufdi:
—Gənə, bədməzolinli!

Ommo, omorəmund ju jəki nə bīsdo, di ə
xorl duraz bīrəbuho Sonjarə, dəshoju dərəvo
furamorut, nunho ofdorut əz zir qultuq ju,
və ju şənd xyşdərə ə sər duxdər xyşdə ə
vojəvoz:

— Balaləjməl

Ərəq ə təhər təgərg ədənbu rixdə əz ruj
ən u. Qjutinəhoju qirmizi byryt, ə təhər su-
xundə omorə kəryyc. Cymho ju pur bīrəby-
ryt ə xunəvoz, raghoj gərdən ju puf zərə
omorə və kovri zərəbyryt.

Əxi cənd qədər kor soxdı u. Cənd qə-
dər u kəməre qəd soxdı ə tənı quz bīrəki.
Ataş ruj jurəsuxundi, xun ju ə kəllə ju omori.

— İni dirəni, ofdorəbu mundə i həci ə
kucə, ommo şir, Danjel ovurdi urə inço, —
—gufdi u ə nundəbəndə Şyşən.

—Ofdorəbu mundə? Ə kucə?—duborə gufdi
nundəbənd nə varasirərə xuno.—Əri cy ofdo-
rəbu mundə əxi?

— Əz ləhə ju kəf ədənbu rixdə, u qir-
mizi bu həci tyre xuno, və ədənbu tartaplı
soxdə ...

Nundəbənd burri gof Danjelə ə əz xyşdə
vadarafdənliyə boçəhəvoz. Bəqədə dənışirə ə

gəşdənəyrytho cymhoj Sonja, gujgə cylgərə
ə jor ovurdərə xuno, sər gyrd kufdə sər
xyşdə.

— Voj əri mə, voj əri dədəjyl!

Həilho rəfi dorə urə və burra gofhoj dy
jəkirə, sər gyrdyt ixdilət soxdə, cytar birlgə
kor. Nundəbənd ədənəbu guş doşdə sərə vo-
çovundə-voçovundə. Sifat ən u bisdo imid-
syz ovili. Imuhoj əri ən u həmmə əcuq bu.
Imuhoj ə qarış jə sal i səjymyn karazi ə sər
Sonja i çiro kor ədəj omorə. Ə əvəlymyn və
dyjymyn karaz əz kələtəhoju bəşqəj jəkiş nə-
dirəbu əz xyşdə rafdəlrə. Imuhoj—ə kucə, ə
pyşoj xəhərgillho... Oj, Xudo!

—Burajtl—gufdi nundəbənd əz həilho.—Tyş
bura ə pəsəj kor ty, lələj Danjel! Ommo də-
niş, əri hlc kəs məgu, əgər dusd doşdənigə
ty çun tyrə. Həl ofdorl—cyl ə inço əxil! Bəgə
uhonlgə nəş ofdorənyt? Kəf cy mugu? Əçi
u həcl kovrl zəriho və qirmizi birihə? Həm-
məj ən lho durguni!

Gofhoj ə dərd ofdorə zən əri Danjel surlu
omorut. U dəşə ə lovho vonorə gufdi ə həil-
ho ə picl-picijə səsəvoz:

— Sss... əri hlc kəs! Şinrənit? Nəbugə
mənçynym, zində-zində muxurum həmmərə!

Bəqdə voçovuhdə-voçovundə dəsdəcürə
piş soxdə kura birəyrytho həilhərə, və ju
rafđ rujə dərvözəho, xundə-xundə:

Tirkomuj bədə ovcl
Sula soxd dyl əalajməre...

Nundəbənd vəgyrdə Sonjərə ə qyçoq də-
bərd ə xunələ. Vəgyrd əz çomoxotu lyhyf-
-dyşəgə dəşənd urə ə xori və, dəgərdunda
nəçoqə duxdəre, nyşd ə bolnəj ju, dənişirə ə
dərdəvoz ə sifət duxdər xyşdə, jəvoşləj-jəvoşləj
ədəndu pyrsirə cy birigə jurə. Sonjə ə pyr-
syşhoj dədəj xyşdə çohob dorənbu qəriş-qəriş
və nədyl-nədylə xuno. U ədənbu şukəjət
soxdə əz tovunəj sər dord dəre, vomundəi
və ən gurun birəl həmməj çəndəg. Jə kəm vəx-
digə bəqdə dlromo şyvar nundəbənd, dəmyrci
Oskan. U polsd ə sərənəj duxdər və pyrsi:

—Cyəiri?

I bu cyl salə mərd, buj mlijonə birac, əz qu-
rum sijəh, ə tiçə vinirəvoz, ə bəş komiki vəbuho
çurqolho; ə gərdənju, ə zir guşhoju cy bugə
kovrə dəqməho və bu; cyklə cymləhoju pəfiə-
ny birənbyryt ə zir sijəhə siqə byrgho. Nyndə-
bənd, hə dənişirə ə u dəshorə hyndyr lov soxdə
dənişl.ə asmu, gof nə soxdə lovə xosdə-xosdə ə
xudo. Oskan vədəşənd əz zir bəl nimdoşdə cy-
xoj xyşdə jə tika guşdə, bəsde buho ə gyl-gyljə
jəjluq, və duraz soxdə urə rujə zən, gufdi:

— Gi, burçun! Gisnəi mərəl

Imuhoy jazdəh saliki Şyşən dəri ə dəş şyvar,
ə təhər vosdorə omorə qul. Ambarə vəxd
u pijon vəgəşdənbu ə xunə, və voj əri zən
bu, əgər, dənişirə ə zərdə cymhoju nida-
nusedgə cy voisdəgə oqoj jurə. Bitəv ruzho u
gəşdənbu əz I tuku ə u tuku, xurdə-xurdə
goh ə inço goh ə unço jə rumkə əreqi təjtə

pljon birə. Jəkiğə jə xosjətiş vomuxdəbu—
rəñ soxdə myrdəgorhorə tə qovrəho və ə
unço xurdə, əri nəşumo rəñət birə“.

Ommo əz həmmə zljodtə zənə Inçimiş
soxdənbu hovoje xuri ən u. Kosibjəti puc nəş
soxdənbu xyşdən xohi ən i zənə, və illohki
guçlu soxdənbu qədərsyz.

— Həri dirəniki ə cy həl rasirigə həill!—ə
qəhrəvoz gufdi u əz şyvər və əvəli karaz
çyrəhət soxd əri zəvər soxdə səs xyşdəre.—
Xov mə ə çigə omol—gənə gufdi u.—Dirə-
nym: bəbəşmu vənyşdi ə sər sijəh həsb, ə
pəsəj ju vəri həilmə... Ədət rafdə uho ə çy-
çoligə—mə nəsdanym. Əri cy bərdənbu u
duxdərmərə, qovrəj ən u tiñ—bətifiñje gər-
dol.. Əz xyşdəburol Oj xudo, ə sərbəti ko-
mini hovunho, ə sərbəti kominihə?

U həci ə dərdəvoz ədənbu şukəjat soxdə-
ki, Sonja ruj xyşdəre carund rujə u və sər
gyrd girsədəre gujgə ə sər ofdorebu cy bəd-
məzoli vəgyrdəbugə urə.

Oskan ə sijəh byrytho əngyşdhorəvoz ə
kəlbəti ohunirəvoz gyryhorə xuno, gyrd ə çaru
uxşəş buho ruşhoj xyşdəre. Gofhoj zən və
hərshoj duxdər kori soxdut ə ju. U korə ə
sər ofdo və jəvoşləj pyrsi:

—Ə cyço ofdori u?

—Ə kuçə, ə hərəj xəhərgiliho!

Dədəj qəl gyrd sər duxdəre və tik gyrdə
cymhorə rujə asmu, ə dyl xyşdə ədənbu.tə-
filo xundə. Sonja hələ gənə ədənbu girlsədə.

qəl gyrdə ə dəsləhoj xyşdərevoz gərdən də-
dəjə. Oskan fikirly ədənəu gəşdə ə qərliş xunə.
Bəqdə polsd ə kl Sonja, qəl gyrd urə və
moc soxd əz pişonijū. I bu əvəli moc bəbəl ən u.

II

Əz u ruzəvoz Sonja diyə ə kuca nə vədi-
romu. Dədəşu urə qlli soxdənəu dəhişdə, nə
dənişirə ə u ki u ə sal xyşdə gyre ja sə sa-
ligəş midanysd vozi soxdə ə buru ə həllhoj
qunşirəvoz. Nundəbəndə bim vəgyrdəbu ki,
ovozəy bədməzoli duxdər ju lov mibu ə şə-
hər və u vəxdi biltəv zindəguni Sonja xyrd
mibu. Uməhəll kl məgyry urə bəqdə ə zəni?

Əz I nyvysdə omorlho ruz ja cənd məh
bəqdə, Sonja gənə əz xyşdə rafd. I dəs u
duz ofdo ə sər ə xori nyşdəbəuho bəbəy xyşdə.

Oskan dylşor bu: u həjsəhətlə vəgəşdəbu
əz həşirə əhsən dorəi oqo Ambarsum .lap
vədilyjə ədomi ən şəhər". Sonja ə sər ən u
ofdorəki, u nə varasi korə, ə qəhrəvoz şənd
urə ə qiroq, fikir soxdəkl nə danysdəkl of-
dori ə sərju. Duxdər ə lərzəvoz duraz bisdo
ə xori və sər gyrd xyrinə zərərə.

U vəxdi dəmyrci vəgyrdəbu jurə ə qiçoq,
ommo ə tiqətəvoz dənişirə ə ruj ju gənə ə
hitjotirəvoz no Sonjare ə xori, xoc kəşl və
giroşd ə qiroq.

Ruz vasali bu. Ə sulaj bun xunəy Oskan
lula gyrdəbyrytho parustəkho, ə şorirəvoz
ədənbryt gəşdə əz zəvərsər Sonja. Əz hərəy

pəncərəj sər dər, əz sərqovl ə qarış xunə
ədənbu rixdə gərmə yşyq ofdol, vozi soxdə-
soxdə ə ruj nə çymysdə duraz birə munde
buho duxdər; rigazhoj ən u ə təhər təpəlyg
syrxi bəsdə, omorəbu ə ojlənməj mujhoj
syrxi ən Sonja. Pijonə dəmyrci şəfd ədənbu
dənişirə ə duxdər və ədənbu şumordə cy bu-
gə nə varastrəni.

Dədəj vəgəşdəki, Sonja ə xyşdə diromo-
rəbu və sokit dəgəşdəbu. Nundəbəndə vois-
dənbu şəny xyşdəre rujə duxdər, qəl gyry
jura, ommo dirəki u əz quvot ofdorl, ə gu-
çəvoz ədəj nəfəs kəşirə, dinç hişd urə.
Ə omorəj ən urəvoz xunə əlysdı pur əlsdo
o noləhorəvoz, ox-ufəvoz, və ə jəzuqlijə şu-
mordəihorəvoz.

—Poijhojmə ədəj xyrd birə, kəmər mə
ədəj dord dorə,—jəvoşləj gufdı nəcoq.

Əz kuca ədənbu şinrə omorə şorə boçəti-
hoj həllho. Nundəbənd ə Ojəhrəvoz dur ovur
də pyşo soxd dəre.

—Inl xudo, bəxş məl—gufdi u ə dərdəvoz
və, carusdə rujə şyvər zljod soxd:—Rafdə
təfilo nə xunil Cyi nyşdəj? Poj ə sər dy suq-
rəzani ə pyşoj killisəj xudo, lisirə sənqhorə
lovo xoh: „Oj xudo, xilos sox duxdər məre
əz bədiho, xilos sox əz dəş şəhitu, jəzuqi
bijəvgu tyrel“.

Ommo dəmyrci əz zurəvoz əz jor vədə-
şəndəbu rəh hərəm xunəj xudorə və xlinik
birəbu rujə xudo. U ə pinəki ofdorərə xuno

bu. Əz kəjəvoz təfihətsyzi kufdəbu çyrhət ən urə. Əz pljoniskəl, jə nə bugə əz jə səbəbl-gə bugə, u omorə-omorə əz əqyl kəm ədənbu birə, fikir ən u, və muvəh ju gujgə xyşg birəbu dəmundə ə sər ju.

Ommo nundəbənd hər səbəh və hər şə-həngum təhədi soxdənbu əri rafdə ə şukəstə, kosibə killisələ; poisdənbu həmmişə ə ki əz qurum sijəh birəbuho sutun. U voxurdə ə birəhnəjə, xinikə sənqho və qizqin təfilo muxund. Təfiloj ən u kutəhlə bu, cətiniş nə bu: — „Oj xudo, xilos sox balaj mərə əz bədə ryh!“

I təfilorə u hə gufdirənbu əxir syz, hə ə killisə və ə xunə nəh, hətto ə kucaş və ə vəxd kor soxdə, ə xunəhoj xəlqiş. Ambarə vəxd ə sər təny quz birənbuho sərə tik gyrdə, ə kubutə pyşosinərəvoz təmiz misoxd əraq rujə, u tik mygyrd rujə asmu təfilo xundənburytho cymhorə, və lovhoju vəçəsde -vəçəsde ədənburyt xundə hə u təfilorə. Ommo nəhoq byryt suxundənijə hərshoj ən u, və ə təfilo bovor soxdəi ju, Sonja, ə çlgəj xub birə, omorə-omorə ədənbu „ədəs bədə ryh“ ofdorə.

Ə i minuthoj imidsyzi ə nəşumoj bovor soxə dədəj voromorənbu şəki, əz tovunəj du-zijəti xudo. Asmu kar bu əri təfiləhoj ən u, Ommo ə xyşdə nə dəmundə' u bəhzi vəxd niməj muvoçlə orinəl xyşdəre mido hənihorə, ə niməlgəju mosdo şəhəm və mino ə pyşoj ikonhoj həmmə xosho. Ommo iş ku-

məki nəş soxdənbu, təfilləhoj ən u və şivənhoju bəhərsyz vlr birənbəryt ə qəriş buşll. Sonja hər ruz inçlmış soxdənbu urə ə pyr-syşəvoz:

—Dədəj, kəj əxl ty hərzo mışoxl mərəə kuca?

—Həziz mə, imuhoj ty kələi,—gufdirənbu dədəj,—Imuhoj diyə ərl ty həjbi ə kuca vozl soxdəl

Diyə yzğə çohobigə nəbu urə. Ommo Sonja ənçəq həşd sala tomom bu, və u lap xub danusdənbu ki, tojhoju hələ gənə vido-vusdənyt, vozl soxdənyt. Bəhzi vəxd u şin-rənbu səs xəhərgilihərə, xəndəşurə, boçəfi işurə və dyl Sonja diyəş guçly kor soxdənbu. Bitəv ruzho u gəşdənbu ə qəriş cyklə məhələlə, ə təhər qənətho burra omorə quş. Bəbə ə xunə nə dəbləkli, dədəj ə kor rafdəngə qill mışoxd dəre əz buru, duxdər ə kuca nə vadarav gufdirə. Və ləhətho lap qəmly byryt ərl Sonja. Urə tərs şəndə omorəi və təkli təhnoi vəgyrdənbu. Ə xunə pənçərə səməş nə dəbu. Yşyq diromorənbu əz zəvər, əz sulaj zəvərsər dər, duz əz zir sərçovi. Duxdər ambərə vəxd omorənbu ə ki dər və çəhd soxdənbu əz hərəj dər vlntrə məhələrə. Ə unço ədənbəryt jəklrə kyşdə xuruzho, qyrt-qyrt soxdə kərgho, çuv-çuv soxdə nədiçə morçigəho. Cy mozolmənd omorənbəryt əri ən u i azadə quşhol U sər gyrdənbu girisdərə tə vomundə xlistrə ofdorə ə xori ə pyşoj qilljə dər.

Dədəj vığəşdəki ə əqylsyzə qəməvoz qəl mygyrd duxdə, pur soxdə sifət jurə ə həs-rətə mochorəvoz. Bəqdə əz qulju gyrdə mə-dirovund ə məhələ ə dərdəvoz gufdirə-guf-dirə:

—Fəm sox, fəm sox, həzizi ruj hylom xu-doirəl

Bəhzi vəxd u ixdiyor dorənbu Sonjarə əri varafdə ə hovomərə bun xoki, xyşdən ju ə tiqqətəvoz ə xəjəl ən u mibisdo, tərsirə ki, u gənə əz xyşdə nərov gufdirə. Hər səs soxdəl və hərəkət Sonja ə dədəj lərz dəşəndənbu.

Sonja ə təməhkorirəvoz ədənbu dənişirə ə hər taraf, ommo əz sər sarə bunlə, əz nimə vacarusdə boruhoj xunəhoj qunşiho və quqhoj dorhoj tutl bəşqəj, hiciş vədi nəş bīrənbu. Urə zu mənə soxd i moqbunə surət.

Vəxd urə borişmiş soxd ə dərdliyə qis-mətəvoz. U diyə imld xyşdəbə burrabu əri dirə jə vojgəş xəhərgillihorə, və əri ən u kor, sər gyrd əri myxşyli gəşdə əz qərlş xunə. Dədəj ovurdənbu əri ən u çyqlələho, çyr-bə çyr luguho. Sonja əz u luguho duxdənbu partal əri əz xok qyc soxdə omorə bitləho. Hər bitə u mum hər koml xəhərgill bisdo no-rənbu və ə zindəhorəvoz gof soxuhorə xuno, gof soxdənbu ə uhorəvoz,

Həcl u ə təhər ə gərmi doşdə omorənliho gyl, voromərə kələ bīrənbu ə qərlş boqlyjə dərho, mündə ə şirinə timor soxdəl dədəjə-voz. Imuhoj diyə urə ruja buru nəş kəşirən-

çibly nə danusd ərl dyborə gufdirə təvəqəj xyşdəre.

Əz unbəqdə Danjel sər gyrd ambar omorərə ə ki ən uho.

Bəhzi vəxd u omorənbu ə dəmyrcirəvoz ə jəki. Jəkəm məhəlki, uho əjəki dusd birləbyryt. Bəlkə səvəb ən i kor u bukl Oskan pljon birləki, ambarə vəxd Danjel ovurdənbu jurə rəh soxdə ə xunə. Jə nə bugə Oskanə xuno Danijeləş xoş omorənbu ərl myrdəgohorə ə qovrəho rəh soxdə. Ommo u i korə əz tovunəj bulə əhsənho nəş soxdənbu, bu cy səvəb bugə, kominiki ərl dəmyrci dirəni və varastrəni nə buho. Mitərə vəgyrdəki hərdyjşy əjəki murafdyt, ə sər syfrə ə jəki mynyşdyt, cor zani zərə, ə jəki mugufdurut „həmtəşəlygijə jərovurd“ ərl myrdəgor, ambarə vəxd əz jə qobış xurdənbyryt. Danjel kəm hənçirənbu, ommo vozirənbu rol şorob bəxşsox ərl dəmyrci, həmtəşə pur soxdə-soxdə pəjləj ən urə, gufdirə:

—Oskan, biror, gərm vorol

Bəhzi dov həjəbo Danjel hişdə syfrərə, vəşəndə-vəşəndə xyşdəre murafd ə çə bugə. Jəkəm vəxd bəqdə məgoşd, sərə dullu gyrdə və xundə-xundə dərilyə məhəni.

Əz hər əhsən bəqdə u ə ki Sonja diromorənbu və ovurdənbu „bəxşəj“ jurə—goh jə tikə guşd jə nəbugə ə lovoş pucundə xojə, goh şirine həlvo, gohigə həcry bisdo. Əz i kor nundəvəndə xoş-nəş omorənbu, ommo

Donjelə bikəjf nə soxu gufdirə, gof nəs sox dənbu, əz kominkl əri ə kor bədmozolə duxdər qəriş birəl xyşdəre qərxundə xuno nərənbu. Ambarə vəxd u Danjelə ə ci xurdə hərəj zərənbu və ə şlrinirəvoz qinoq soxdənbu urə, qulluq soxdə urə şyvər xyşdəre xuno.

Sonja ruz-bəruz dijəş səxd ədənbu vəgostrə ə Danjel. Diyə nuşunəj ən u bimiş nə mundəbu, kominkl vəgyrdənbuho Sonjarə u həllhojgərə xuno ə pyşoj ən u. Əxi lələj Danjel səlt çingir nlsdi—u lap rəhməgyni, jəvoşi və hic bimliş nlsdi. Əri cy u həci əz ju nəznik biri? Ə sərəbətli ən i kor Sonja fikir soxd. Həcinigəş u fikirly və ə pəsəj kor gəşdəgor birəbu. U ədənbu dirəki dədəşurə hisdi cytgə jə kələ dərd, kominkl zəhərlemiş soxdəniho zindəguni jurə. U hiciş nəsdənbu əz tovunəj azar xyşdə və nəs varastrənbu ki, dərd dədəşu hə uni gufdirə. Jə bo u əz bəddə təhər əz xyşdə rafdəi ocmiş birəki, və dirəki ki dədəşu ədəj girisdə, u pyrsti:

—Dədəj mə azarlynym, həri?

—Nəh, balajmə.

—Sərmə ədəj dord dorə gənə. Cyi, mə xisirəbyrym bəgə?

—Əri, səvgillmə!

—Bəqdə ty əri cy girisdə?

Dədəj hic çohəb nəs dorənbu. U qəl gyrdənbu sərləj Sonjarə və sər gyrdənbu məc soxdə mujho, qutlnəho, çymhojurə.

Ommo vaxd gujgə borışmiş soxdəbu urə ə dərdəvoz. U ədənəbu həzijət xurdə, ommo lap əvəlirə xuno nəh. U ədənəbu bunt soxdə ə qarşuj qlismət xyşdə, ommo bovor soxdənəbu və şykyr soxdənəbu ə çyrəhət xudo.

„Gufdirənyt, kirə ambar xosdəniyə xudo, urə ambar inçimişmiş soxdəni“ — fikir soxdənəbu u, çəhd soxdə əri ə irəvoz təsəlim soxdə xyşdəre.—Kıdanusdə, bəlki xudo mərə əz həm-mə ambartə xosdə, əri ən uniki mə həci bədmozol hisdymho.

III

Hər ruz nundəbəndə Şyşən ə kor soxdə rafdəki, ə ju rasd omorənbyryt, ə şkolə rafdogorə kukho və duxdərho. Nundəbənd şinrəbuki, ə unço hə xundə, nyvysdə təhno nəş vomuxdənyt, hətto çyr-bə-çyr korhoj dəsiş vomuxdənyt gufdirə. Ox, cy xub mibisdo Sonickərəş imfirsogə ə şkolə. U əz xəhərgillihoy xyşdə pəs nimund. Dərd ən u nisdiği, bəbəj Sonja—səxdə pljontskəl, dədəşuki—bədbəxdə nundəbəndi. U hic ci nixurd, ni hənçl, kura misoxd pul və mosdo əri duxdər xyşdə kñlgəhoş, pərtaliş. Ommo u həci mıdanusd fikir soxdə əvəldən, kəjki azar duxdər xyşdəre nəsdənəbuho. Imuhoy əri fikir soxdəş tərsirənəbu əz tovunəj ən l kələ bəxd. Cytar? Həmmə dany—həmməj şkolə, bəqdə bitəv şəhəriş? Nəh, xubiki bihil əz xəhərgillihoy xyşdə pəs munu, ə bitəv hymyr xyşdə

bədbəxd birəlnçə. Bihil xunut mozolməndə həilho, balahoj mozolməndho. Duxdər bədmozolə nundəbəndə, hə ju vomuxdə danuhoş vəssi.

Və u sər gyrd vomuxdə ə Sonja cy ju danusdənbugə: çurub bofdə, duxdə və pəly soxdə tyrtyrə partalhoj bəbərə, divorhorə gylgilov zərə, hər şəhongum və hər səbəh hişdənbu gufdirə təfilorə, hə ən jurə xuno həcu həsont buhorə: „Xudo, xilos sox mərə əz bədbəxdil“.

Sonja ə pyşoj cyklə yşyqlə nyşdə ədəj çurub bofdə. Dədəj ə qəhrəvoz ədəj şumordə: „Əri cy cymhorə məndə soxdə? Vəssil“.

Ommo bəbə həşqly soxdə duxdə rə təhərif dorənbu jurə, və pyrsirənbu, zu marasy mi iy ə dəs dəriho çyfdə. Əri Sonja lap xub omorənbu, dorə ə bəbəj xyşdə çurubhorə, əri furuxdə uhorə ə bazar. Dərd ən u nisdil ki, əz u vədiromorə pulho həmmişə ə ərəqi furux rasirə, i əri Sonja jə kor nəs omorənbu və çəhdilho jurə kəm nəs soxdənbu.

Ambərə vəxd mərđ və zən çəng gyrdənburyt əz tovunəj ən i kor.

—Insof nisdil tyrəl! Ty ədəj dirəki duxdər soki, tən birəhnel, ommo ty hə furuxdə xurdərə danusdəl.

—Ə ty kor nisdil. Sonicka ən mənə,—çohob dorənbu həmmişə dərmırci.—Duz nisdil mi, Sonicka? Gu ə u əqylsyz ki, ty xosdəni

gufdirə bəbəşmura və nihili gufdirə çləjura pul syz. Bəgə u ədomi nisdı?

Duxdər ə şirindirəvoz voçovundənbu sərə və çəhd soxdənbu hər cytar bİsdo əri burra hərəj əni bəhsə.

Dəmyrci jurə xəbər nə birə taza çigəj gəllir ofdangə, əz əvəlnəş təmbəltə bİsdo. Əz u bəşqəiş u omorə-omorə ədənbu nazlytə inçİlmİş-soxdogortə və kubuttə birə. U ambarə vəxd ə buşə dəşhorəvoz vəgəşdənbu ə xunə, və talab soxdənbu gərmə xurək. Zən çohob dorənbuki, ə xunə hİclİş nədə, u İmburuz hİclİş qəzonç nə soxdı.

—Əri cy?

—Əri cyki jəkiş mərə əri nun dəbəsdə horoj nə zərİ.

—Həri, xotur xudo bura vəcl. Ə sərəbətİ ty mə əz gİsnəl myrdəni nİsdymkl. Qu əri mə Sonİcka, həməl mijov ml ə gİsnəjə şyqəməvoz zİhİsdə? Dİrəni cy İnsosyza dədəİgə tyrə: əz gİsnəl voİsdəlnİ kyşy mərə! Hələ gyrdİki: „əri cy rafdə ty ə l əhsənho, mərə ə sər mİtoho“ Jəbo vİnİş İrə dİjə?

—Bura, ə hərçoj tyrə voİsdəni, xu, hənç!

—Myrdəgor nə bİrəkl əçə rafdənəm mə əxİ?

Və u İrə ə jə bİkəjfə tonəvoz gufdİkl, ə şək ofdorərə xuno kİ, İnsonho əri jurə gİsnə hİşdə, ə qəsdəvoz nəş myrdənyt.

Jəbo ə vəxd cİ xurdəj plşnəvİl u əz bazar lap oqur-domoqlı vəgəşd. l səjymyn ruzİ kİ, hİc nə hənçİrİho. Sonja ə pyşoj xunə nyş-

də ədənbu kyhnə ərxələq bəbərə duxdə. U lap şori soxd, bəbərə ujoq dirəki.

— Cyi, dədəj ə xunə nə dəri?

— Nəh.

— Həri vaxlz, vinim cy mıdlğa ty mərə əri xurdə.

Sonja vədirovund əri ən u nün pəni, jə tikə kərəş.

— I cyi gənə?

Dəmyrci şafd dənişt ə bylmə.

— Ambar gərəki mərə kərəj ty! Ful Sə ruzi-ki, hiciş nə hənçlram, rurihoj mə hə həcu ədəj suxdə, ədəj hərcy bisdo xyşgə ci xosdə, jə tikələ çəh nə bugə guşd, ommo ju əri mə cyrə ovurdigə! Kərə! Hələ jə dov viniş cənd qədərligə: duz ə kələl cym morclgə. Jədov dur bər əz mə lcl tyrə.

Gofhoj bəbə utalmiş soxdut və ə dərd dəşəndyt Sonjarə. Əxl u l tikələj kərəre əri ən u pəhəny soxdəbu. Ərl ən u həci omorən-əuki, u ə pyşoj bəbəj xyşdə təxslr kori gufdirə.

Ty gy əri mə həzizə Sonja, pul nisdı mi dədəjə?

I pırsyş dijeş utalmiş soxd duxdəre: U danusdənbuki, dədəj ə çomoxotu pəhəny soxdəbu jə cənd siprə pulho, sıjəh pylho, komihorəki u əz kosibə muvoçib xyşdə ə qiroq norəbu.

— Gm... Səssyz əri cy polsdəj, çohob əri cy nəş dorə? Həri gu, hisdl nəbugə nəh, hi?

— Nəsdanym.

—Duzirə gu.

— Nəsdanym,—dyborəş gufdi Sonja, və əqyl əz sər rafdəre xuno, dəntşi ə pulho pəhəny soxdə omorəbuho taraf.

— Çyi dijə duraz kəşirəni? Duzirə gu, durgu gufdirə həvuni hol

Irə Sonja xub danusdənbu: dədəşu cəndəbo ə ju gufdirəbu ki, durguni—kələ həvuni gufdirə ki, xudo durgu gufdirəgərə tənəli hədorə gufdirə. Sonja hic durgu nə gufdirəbu. Ommo urəş danusdənbuki u, dyzdi soxdəş həvuni gufdirə.

— Ox nəsdanym, mə hisdligə nə bugə nəh! Nəsdanym!—dyborəş gufdi u.

Ommo utalmış və səs ən u ə dəs dorut jurə—Sonja,—voşənd səsə dəmyrci,—ty ədəj bəbərə furmundə! Mə gisnəjym, mərə hənçirə voisdə!

Sonja ə xyşdə domund. Əz jə taraf—qəhr bəbə, bulə dorəniyə gof zərəlihoj ən u, əz jə tarafigə jəzuql omorə ə dədəj, kominiki i pulhorə qəzonç soxdl ə gurunə zəhmətəvoz.

—Hər! mə ədəm dirəki, ty və dədəşmu jəkirə vomurxdəjt. İşmu mərə ədəjt furmundə, inçimış soxdə. Əgər i kor həcinigə, mərəş nəş voisdə işmurə vynym. Çyi, həzilə, Sonja, gəşd əri ty jə bəbəjgə.

U rafd rujə dər.

I həməldəni, gərək hisdlhorə xuno korə soxd. Nəh, Sonjərə jə bəbəjgə nəş voisdə. Gyrdə kubutə dəs, bəbərə u vogosund lovhorə

ə u. Bəqdə ə guçəvoz doşdə hərşorə, omorujə çomoxotu və poisd. Dirəki ju ədəj xərbə kor soxdə gufdirə.

— Məters, Sonicka, ty məters. Əgənər u omogə mə əlydsi mugujum əri ty.

Sonja sər gyrd gəşdə əz çomoxoty pulho dəbuho lugulərə. U pəhəny soxdə omorəbu lap ə doru, ə zir lybyf-dyşəg.

— Xyşdənty vəgl,—gufdi u, rang rafdə ə lərzirə səsəvoz.—Mə tərsirənyml İni ə unço ə kovrə lugulə dəri.

Dəmyrci tərə-təhədi vədəşənd əngyllərə, gyrd urə jə cənd ləhəz ə kaf dəs xyşdə, ərl təxminən ojurd soxdə guruni jurə, bəqdə zuri-zurl dəşənd urə ə çib ərxəluq.

— Ərl tyş mosdonym hərcy bilsdo, mətərs!—gufdi u və moc soxdə Sonjarə tərə-təhədi rafdi.

U vadarəfdəki Sonja səxd girisd. Urə səxd ədənbu jəzuqi omorə ə dədəj xyşdə, və ədənbu həjə kəşirə əz soxdə kor xyşdə. Əxi u talaş soxdl dədəj xyşdə, kominiki i pulləhorə kura soxdl, qəzonç soxdl ə xun və ə ərəqəvoz. İmuhoj ju dyzd xundə omorə əxil Cy misoxu imuhoj u?

U qəror soxd ki, nə vomundə şəv, ruz hə İmbəfu, və mydy uhorə ərl furuxdə ə bəbəj xyşdə, və pulhorəş bijoru dy ə ju. Həci u kura misoxu əz dədəj vəgyrdə omoro pulhorə. Ommo hələ ərl dədəj gufdirə gərək

nlsdi, nə bugə, oj xudo Inqədər u dərđ ml-
kəşy, migirysy!

— I dərə ħərzo ki hişdi? Ki vokurdi, hi?

İrə ədənbu pyrstrə dədəj. Sonja tərş ə
dyl dəri vəxyşd və xyşg bışdo mund ə çigəj
xyşdə. Nundəbənd omo həmişəinərə xuno,
dy nun ə qultuq dərđ və səxd gyrdə ə dəs jə cənd
sijəh pulhorə. Ə xunə diromorəmund duraz
bışdo ə xori, oğ voj zərə-zərə.

— Şykyr ə ty xudo. Əxir əri kosibə sər-
məş duraz birə həməl mijov... Qjuvot nə
mundi mərə dijə! ty həci dorixmiş əri cyi?
Əljo, Sonecka kəmər mərə sov.

Sonja səs nə soxdə omo ə ki dədəj xyşdə.

— Bəbə omorəbu? Ci xurd? Gənə rafd?

Sonja ox kəşi.

— Ty əri cy ox kəşirə? Kəjfly bu bəbə?

— Nəh, ənçəq ci xosd əri xurdə.

— Bəqdə u gisnə ə çə rafd?

— Nəsdanym.

— Ty həci girisdəj bəgə?

— Nəh, nəh,—rujə carundə dyborə gufdi

Şonja.

— Dədəj di ki, kor jə çirəjgəi gufdirə.
Məhlymyki əvəldən əz tovunəj ən „u“ fiklr
soxdə. Ommo dənışirəki ə ruj Sonja u di ki,
ə cymhoj ən u nə dəri u lifəi, komlniki həm-
mişə u əz xyşdə rafdə bəqdə dəsirənbuho.

— Sonja, bəbə boçəh zərəbu ə sər ty?
Bəlkə nifrl soxdəbu, kufdəbu?

Sonja nə danusd doşdə xyşdəre. Duraz birə ə sər dədəj xyşdə, ə təlhirəvoz hirke soxdə, ərl ən u həmmərə ə gərdə vəgyrd. Əqyl nundəbənd jə minut birəni əz sər ju rafd. U həci əz xyşdə vadarəfdəbu ki, hyl zə duxdəre, boçəhizə ə sər ju, hələ dəseş vorovundəbu əri zərə urə, ommo zurl ə xyşdə diromorə və zərə dəshorə əz zanihoj xyşdə voj dəşənd:

— Pisa u, nifri birə!

Dərd ə dyl dəri u İxdilət soxd əri duxdəre xyşdə, əri cy u kura soxdəbugə u pulhorə: urə volsdənbu vosdonu jə gusbəndlə, kyşy urə ə pyşoj killisə və guşd jurə bəxş soxu dy həonihorə—ə xotur Sonja. Ədəj məhlym birəki, Sonja pulhoj qurbuj xyşdəre dyzdiri gufdirə. I fikir jə kəm sokit soxd duxdəre.

— Mərə qurbu gərək nisdi,—gufdi u, fikir soxdə ki, ə irəvoz u dədəjə təsəlimi midy gufdirə.

— Bəqdə, dyzdi soxdəi ty, ə hisob ty hi-ciş nisdi? Əxi ty dyzdi imuhoj, varasirəni, dyzdi!—hə ədənbu gufdirə nundəbənd.

Əri Sonja əz I sərkuş bəşqəj guruntə tənbihi nidanusd birə. Ə qərliş cymhoj həili ən u ədənbu yşyq dorə qərlişuqi və səhm.

Ə təhər tərsongoho dovşon, qyç diromorə bu munda u ə kynç xunə, ə guçəvoz tik vəgyrdə cymə ərlə dədəj xyşdə dəntişirə.

Dədəşu omoə ki ju, gyrd əz qulju, ovurd nuşund ə sər suqrəzani, rujə mizrəh və gufdi:

— Xoc kəş! Gu: „Bəxşləmiş sox, xudo, hovun soxdəm“. Həci. Səbo gu. İnl həci! Gu: „Dişə ni soxum...“ Hərli, vaxizl Dənış, əzlm-bəqdəjgə əzini korho məsoxl

— Ni soxum,—gufdi Sonja hərs rixdə və qəl gyrdə dədəjə.

Şəhəngum kinoho dəmyrci həmmə ju murdał, vəgəşd. Diromorəmund əlysdı ofdo ə xori. Nundəbənd əvəl karaz kələ-kələ nıfri soxd urə. Dəmyrcirə voldsənbu vəxyzy, ommo gənə ofdo. Əxirində guc zərə-zərə vəxyşdə ə cətinirəvoz polsd ə poj və, myşdhərə voçovunda-voçovunda omo ə sər zən, ommo u virixd əz zir myşd və şyvər ju ofdo gənə ə xori.

Sonja vogosırəbu mundə ə divor və ə səhməvoz ədənbu dənıştrə ə i bişəlke tomoşə. Həjəbo u boçəñ zə: bəbəşu əri ən u ə vəñşijə həjvon uxşəş omorənbu—ə qəhrlyjə sifətəvoz və ə xun pur bir cymhorəvoz... İnl həjsəhət u mənçyny jurəş, dədəşurəş.

— Tərştrənyml—ə girisdənlijə səsəvoz gufdı u carusdə rujə dədəj zyşdə, və zijodəş slqte vəgosi ə divor. Dədəşu zurl-zurl omo ə kl ən u, əz duşho ju gyrdə ovurd jurə rujə yşyq və sər gyrd sokit soxdə. Sonja ədənbu lərzirə və rang ju rafdə bīrəbu ə təhər vərf. U dədəjə səxd qəl gyrdə ədənbu mīnət soxdə:

— Mara, Maral

— Nıfri gərdəş ty, bitəmlizl Pis, murdaləcl!—xoc kəşirə-kəşirə ədənbu dyborə guf-

dirə Şyšən, ə dyl xyşdə gufdirə ə şəhity.
komlnikl İnçlmış soxdənbuho balaj jurə.

Bəqdə ə hic nə buho təhərəvoz nə tər-
sirə səsə hyndyr soxdə gufdi ə şyvər:

Ovərə boş, Insofsyz! Xudo nisdı tyrə!
Kyşdəj ty balaj mərə.

Poj birəhne ə doqho, dərəho ədəm gəşdə,
Mə Kərəmym, mərə dur soxdət əz həzizimə.
Ox, gujit jəbo ə səsəjmə və ə dədəjmə,
Saz mərə fyrşyt. Mə əz dynjoh ədəm vırlıxdə...

Səs ən l məhəni sokıt soxd Sonjarə. l
Danjel bu ədənbu xundə. Duxdər ədənbu guş
doşdə, və əlysdı hovo ju xub bısdo, əz asmu
kuməkl bıjovhorə xuno.

—Sonecka, vədirol Əri ty. Əz kilsə qo-
qol ovurdəm həzizi mə.

Danjel vəgyrd əz kaqozlə tikəj qoqolə
vono ə lovho, bəqdə ə pyşoni və duraz soxd
rujə Sonja gufdirə-gufdirə:

—Xudo doro tyrə, balajmə.. Oho, dux-
dər, cy biri tyrə həci? Həci rang ty əri cy
rafdi? Lərzirənt?.. Xəhərmə Şyšən, cy biri
balajmə?

Nundəbənd hərsə cym poldə ə domoj
dər, ədənbu dənışirə ə Danjel və Sonja.

—Həri, kəş ə xunə, həzizimə,—gufdi Dan-
jel ə Sonja, gyrdə əz qulju.

Sonja dəs xyşdəre kəşirə-vədəşəndə rafd
əz kl dər.

—Jəbo viniş dija! Əz ki tərslə ty əxi?
Gu balajmə, mə urə tike-tikə mənçynym,
zində-zində muxurum!

Nundəbənd əz qul əqylsyz gyrdə, dəbər-
də urə ə xunə, gufdi:

—İni, jəzuq ədəj əz i tərslə!

Ə toriki Danjel ə güçəvoz şinoxd əz mito
vəgyrdəho və əz əhsənho xoş omorənho dusd
xyşdəre.

—Pijon biri və ofdori munda? Əhəl i dija lap
əz həd giroşdəi. Diyə ni vərzy urə əri əhsən
xurdə bərdə, hibərym diyə urə... Mə xov di-
rəm xəhərmə Şyşən. Həçdəh həçdəhoho və-
diromorut ə pyşoj mə. Kyr Oqli poisd ə
hyndyri. Çurkum ataşi ədənəbu çəsdə əz su-
lahoj vini xokistər rangijə həsbju... İni i çirə
byryt mujhoj ən u, ommo num ən u Sonja
nə bu Manişak bu! Kələ sənqho ofdorut:
Jəki—ə sər sər ju, jəklgə—ə sər sinəj ju. Də-
dəşu ə col dəbu. Xun ədənəbu omorə əz sər
ju... Şir Danjel kosibə ədomi bu, ə sokitlə-
rəvoz ədənəbu dərzijəti soxdə. Dərzəj mərə
vəgyrdyt və ə urəvoz sula soxdut cymhoj
məre, qəjci mərə vəgyrdyt və ə urəvoz mo-
hutə xuno vəncyryt dylməre. Sonja xonum-
xotun¹, həzizi mə Manişak, ə cyço virixdi ty
əz dəş mə?.. Səbəh muram fəm misoxum
qovrələre... Dyl nə də mərə—dylmə myrdi...
Xəhərmə, Şyşən, Sonecka xubə duxdəri... Həri,

1) Xonum-xotun—Xonum ən xonumho.

ə xudorəvozl Ədəm rafdəl Farhat, Farhat,
xunəj ty zlr-zəvər gərdol

Əz l qəriş-qərişə İxdilot bəqdə, əqylsyz.
voçovundə-voçovundə cubuqə, xyşdəre voşan-
də və vəçəsədə-vəçəsədə, vadarafd əz məhələ
və vlr blsdo ə qəriş toriki.

Şəv Sonja ədənbu soll-boil xuhdə, ambərə-
vəxd xəbəriş bİrənbu. Dədəşu ə dəs rasdi
xyşdə jəkəm mynyk gyrdə ədənbu jəvoş-jəvoş.
lovo xosdə, təfilo xunda.

Ofdol hə u səhət Sonja cymhorə vokur-
dəki vadİromorəbu əz pəsəj doq. Sifət ən u
zərd bu ə təhər əz pənçərəj zəvər dər dİro-
morənbuho siprə-syrxiyə rİgaz.

Cymhoju ədənbıryt ə dur dənİşirə. Gujgə
fikirhojuş ə u durho ədənbıryt gəşdə. Ə
bolnəjju nışdəbu ə qəm ofdorə dədəşu.

—Mə əri ty ənçil vosdorom, balajmə,
—gufdi u əri duxdəre hİşdə gof soxdə.

Sonja dənİşİ ə u ə qəmlyjə təhərəvoz. Ə
jor ən u omo dİhnə tomoşə, və bİm vəgyr-
dənbu urə əri ə ruj bəbəj xyşdə dənİşirə.
Ommo ə xyşdə guç vonorə dənİşİ. Dəmyrcİ
xİsrəbu. Sonja vəxyşd, ovodİnihoy xyşdəre vo-
kurd, omo ə ki bəbəj xyşdə və dənİşİ ə ruj ju.
Hİc jə həjvonjətliyə və bİmlyjə cİ nə vobu ə u
sifət.

„Cy tərsəngohym məl“—fikir soxd Son-
ja. —U bəqdə həcu boçəh əri cy zərənbu?“
İnl ə l zurl xəbər mİbu. Sonja ə dəs ju ov
mİdokunu, gənə gof mİsoxu ə urəvoz. Hİc

əimly nisdil Ommo u minət misoxu ə bəbə,
dijə nə həncy gufdirə, çəng nə gyry, dədə-
jəş nə kaju.

Dəmyrci xəbər bəsdə ə sərə dərdirəvoz.
Əz dihnə pijonskəi u ə qəm ofdorəbu. Ə
jor ju omo dihnə çəng və əz u dylju gurun
bisdə. Urə voisdənəbu timor soxu Sonjarə, və
vozi soxu ə jurəvoz, xəndy.

U fikir soxd jə qəribə zarifati. Burmiş do
ruşhorə, bəsd ə ruşho çarurə, dəgyrd ə duş
pusdirə, asdar jurə carundə və poisd ə py-
şoj dər xunə. Ə i məhəl Sonja kəmərə quz
gyrdə ədənəbu məhələre caru zərə. U tük gyr-
dəki sərə, ərlə pyşoni furamorəbyrytho muj-
horə pəsəvo dorə, di bəbəj xyşdəre, —və u
zurbə tərzi. Caru ofdo əz dəsjə həgənə vəh-
şirə xuno boçəh zərə, dərundə omorərə xu-
no ofdo ə xori.

IV

Şəzdəh salə birəki, Sonja di bitəv gurunl
bədmozoli xyşdəre. Ə çovonə noşumoj ən u
ə təhər sənq dəbu varəsirəi ən xub nə bi-
rəniyə azar. Bəhzi vəxd u ə ambarə səhəthorə-
voz təhno munda, myxşyl birənəbu ə qəmlyjə
fikirhorəvoz. Bəhzi dov girlsdənəbu, və i hələly-
gə rəhət soxdənəbu dord dorəi nəşumoj ən urə.

U əri ə xudo kori soxdə, cy gərək bugə
soxdənəbu, cyrə ə ju dədəşu vomuxdəbugə.
Rafdənəbu ə dədəj xyşdərəvoz ə həmmə xosə
çigəho ə qiroqhoj ən şəhərlə. Ommo həm-
mə nəhoq bu.

„Ə sərlobəti cy“—fikir soxdənbu u, inçimış soxdə dylə ə şəkho və ə bıməvoz. Əri cy xudo ə lovoho ju guş nəş doşdə, ə sərlobəti komini hovunho? Cənd bo u pyrsirəbu əz dədəj xyşdə, ommo dədəşu hə jə çirə çohob dorənbu:

—İxdijor ən xudoj, balajmə!

—Ommo ərl cy xudo jəkirə çunsoq və mozolmənd soxdə, jəkiğərə azarly və bəd-mozol?

—Məgu balajmə, məgul! Əz asmu ataş myryxy ə sər ən u ədomi, ə pəsəj xudo həşodi soxuhu...

Xəhərgilihoj Sonja ə şyvəriş rafdəbyryt.

Ini u ədəj şinirə şorə səs zurnovə. I— hərəysi ən xəndəjə, hənəgcijə, sijəhcərdəjə Margariti. Ə jə cymlərəvoziş bugə vyhylytgə dənişirə ə ul Mijo dirə imuhoj cy kələ birigə ul Xub birl mi u, jə nə bugə hə həcu mündi, xyşg, sijəh ə təhər plikəj şahbalud...

Ə jor Sonja omo ki, kəjbugə xəhərgilihoju jurə „racə Sonja“ həroj zərənbryt. Əvəlho u i korə jə məhono nəş dorənbu, ommo imuhoj jurə voisdənbu danusdə: hə sofə-sof ju racimi, jə nə bugə xəhərgiliho ə ju ruxşənd soxdənbryt?

U polsd ə pyşoj guzgi və fəm soxd xyşdərə.

Siqə, qirqirə, durazə mujho ə dəsdərəvoz ofdorənbryt ə kəmər ju. U nazuşmənd bu, buj-buxunly bu və gygcəg bu. Ə sifət ən

u vəbu mitoiyə sypancl, və ə qəriş kələ gy-
lələhoj sijəh cymhoju ədənəbu gəşdə nə myr-
dənijə qəm.

Dənişirə ə guzgi, u nəsdənəbu, ju racbugə
nə bugə nəh.

Ambarə vəxdho dədəşu gufdirənəbu ki,
Sonja ə ju uxşəş zərə gufdirə.

—Dədəj, ty ə hisobəvoz, lap rac birəj
gujgə ho?

Ə i həməldantirəvoz urə voisdənəbu ə səri-
bətli gygcəgi xyşdə əz ləhəj dədəj gof kəşy,
ommo dədəşu korə ə sər nə ofdo, və çohob do:

—Ədomirə balajmə mozol gərəkil Gyg-
cəgi cyi?

Jəbo nundəbənd ə Sonja qədəqə zə zutə
xysy gufdirə.

—Əri cy?—voisd danusdə duxdəre

—Səbəh əz unsəri vəxyşdə gərəki: murajm
ə ki Sədlq əri şuzdə bərdə.

I kor səxd şor soxd Sonjarə. Əxir u jəbo
insonhorə myvyny!

Və u şəv u hələ-məhəl ə .xov nə varafd.
Xisirəki u xovho di. U di, cytar lşu əri tə-
filo xundə rafdəgə ju, ommo, hə ədəj rafdə,
nəs rasirə ə xosə çlgə. Ə hərçoj, ə hər lyng
ə u bədməzoll ədənəbu rasd omorə, ə hər
çlgə pyşoj rəhju gyrdə omorənəbu, goh divorə
xuno, gohigə bimlyə cat zərəlho, goh u
şolə vir soxdənəbu, gohigə məhsə... Ommo

sas dədəşu urə əxirdə xilos soxd əz gurunə xovho.

—Vəxiz, səbəh ocmiş birli,—gufdi dədəj.

Sonja əlydsi vokurd cymhorə və ə şorirə-voz fərn soxd pəsə—pyşorə, gujgə ki bugə jurə əz giroşdə nə birənliyə bədmozoli xilos soxd.

Nundəbənd əz zurəvoz həzyr bu.

Sonja ə jə ləhəz vokurd ovudunihoy xyşdərə. Dədəşu ə u do jə sukə əngylə, ə kominiki cihoy xurdəni dəbuho, ju vəgyrd xuruza.

Ofdoi hələm hundur bu, dədəj və duxdər əz şəhərlə qıroq vadarafdəki. Ə İnço nundəbənd hişd Sonjarə məhşorə vəkəndə, poj birəhinə omorə, və həmcin juş həcu soxd.

Zuri uho omorut ə təfilə xunho rasiryt. Ə hərəbəho vanyşdəbyryt pirə və joşlyjə zənho, və əz ki ən uho dəsdeş duxdərho pojədə ədənbryt rafdə.

Ommo dədəşu və Sonja əz rəfi giroşdə rafdyt əz qəriş əkinluqho. Şyşənə voisdənbur bu əz u şorə dəsdeş duxdərho.

„Ki danusdə,—fikir soxd u,—bəlkı Sonja həjəbo genə əz xyşdə rafdi Əxi həmmə miviny, həmmə miqany!“

Ommo Sonjarə səxd ədənbur kəşirə şorə dəsdeş. Ox, əgər u midənusdgə rafdə ə u duxdərhorəvoz, hə həcu ə şorirəvoz xundə, xəndysdə! Ommo i şorə rəh ərijü nısdı—u əri mozolməndhoil

Hərəbəhorə ədənbu rəh soxdə jə çovonə həsbəly. Kıləhə jonovo vonorə, hərəbəhorə hərzo soxdə, u jəvoş-jəvoş xundə-xundə ədənbu pyşovo rafdə. Bəhzi vəxd u həsbə pojundənbu, hərəbəho nəzniktə bilyovt rasyt gufdirə. Jəbo u poisd ə kl Sonja və ən dədəşu və cymə nə vəgyrdə hə dənişi ə lşu.

— Sonja, şolə kəş ə sifəty, —jəvoşləj gufdi dədəşu.

Sonja sifətə dəgyrd, ommo zuri gənə vokurd. Oj, xudo ə i əcuqə çigəş urə azad birə həməl nəş omorə. Və u vədi nə birə, do xışdəre ruje dəsdəj duxdərho.

— Sonja, inço bijo, ə mərəvozl—hərojzə dədəşu əz rəh dur birə-birə.

Zuri ə kl ən uho omo çovonə həsbəly.

— Ə təfilo xundə rafdənit?—pursi u əz nundəbənd.

— Əri, kukmə.

— Xudo qubul soxo təfiloşmurə!

— Omin, kuk mə, ən tyrəş həmcin.

Həsbəly dur nəş birənbu.

— Ə hisobəvoz vomundəjt? —pyrsi u jə kəm səs syz polsdə bəqdə.—Bujurmiş soxit, ini ə hərəbəho ərlşmuş çigə ofdə mljov, vənyşit jə kəm rəhəti soxit.

— Soq boşi, balajmə! Əz ləhəjmu gof vədiromori əri ə pojədə rafdə.

Həsbəly cymə nə vəgyrdə dənişi ə Sonja. U utalmış birə, dəgyrd sifətə ə şoləvoz.

Şyşən oqur-domoqlı, səs syz bu. I kor
əhlisobəvoz utalmışi do həsbəlyrə, u həsbə həj
soxdə, rafd ə ki hərəbəho.

Ə i məhəl Sonja əz pəsə şinri tonişə səs
və gofhoj məhənirə:

Qılınç ən u yşyq dorəni sıjəh marə xuno
Hyrşlyjə həsb ən u rafdəni symyr quşə xuno
Həsb kəf soxdı və sıprə kəfə bərdəni vorvori
Ə lap səxdə dovho çəng soxdı, çobordə Kyr-oqlı

Sonja carusd, və nə danusd doşdə şorə
xəndərə, dirəngə Danjelə, kominiki dəsdeşurə
vonorə ə dyş və ə sər rasa gəşdəniho pəhly-
vonə xuno gyrdə əz qiroqhoj ən u, ədənbu
omorə ə ki ən uho.

— Sədiqə xoc kəş təfiloşmurə, bışnəvol
Ruz ə xəjr bu, xəhərmə Şyşəni Ruz ə xəjr
bu, Sonja—xotun!

Sonja əri omorəj Danjel şor bu. Əri ə
urəvoz gof soxdə qədəqən nə bu. İmuhoj u
midany pyrsirə əz tovunəj ən u duxdərho, ə
pəsəj hərəbəho rafdənytho.

— İho ən imuni, — çohob do Danjel, —
uhoş ədət ə ki sədiq əri şuzdə bərdə rafdə.
Vəgyrdət ə xyşdərəvoz dy quc jə-gusbənd.
Ty nəş dirə, Sonja-xotun, təmizə şəl vokur-
dəj mərə? Soq boşl ki ty urə şuşdl əri məl

— Mə əri ty hər hofdə muşurum, lələj
Danjel. Bijor. Əri mə unqədər cətlh nısdı.

— Nəh, həzilimə, xustə uniki, ty əri mə
taza dux. Mə mol mosdonym, ty dux.

— Ty, lələj Dənjel gənə poj əlrəfnə ərl cyi? Çurubəhoj ty ə çəl bəqdə?

— Ədəm doşdə, Sonja-con, ədəm doşdə. Uhorə mokunum ə hərlsity. Ox, nəmyrymgə mə—vinyngə hərlsi tyrə, hərlsi Manışakləj mərel Vinyngə balajməre ə hətonəvoz əjəkl ə pyşoj hixəl xudo. Dit ə mə sənqə, zənym ə sinəj mə və gujum ə şivənəvoz: „Voj ərl mə!“ Dit xok vokunum ə sər—sər gyrym girjəjmərə!

Əz l qərübə ixdlot bəqdə. Dənjel əz qəmlyjə myxşyli xəbər buhorə xuno, ə jəvoşə səsəvoz gufdl ə nundəbənd:

— Fəm sox xub jəbo, xəhərmə Şyşən, fəm sox, i həsbəlyrə. Mə əxl dırym, ty cytar ə urəvoz İxdilot soxdənəbrigə. O-ox! Dənjel jə xubə kor danusdə, həci xub ki, hic gufdirəş nıbu...

İnço u vəşənd xyşdəre, giroşd ə pyşo zərə-zərə ə dəsdəcurəvoz kuləhoj bəqəlyirə və xundə-xundə:

Kyr oqll vənyşdi ə sər ən hıryşlyjə həsbə...

Əj, dynjoht Rəh dt xoklštər rangljə həsbə...

Bəqdə u tik gyrdə dəsdəcurə, boçəh zə:

— Həj, Murad, həj sox jəbo, maşalloh, şir ədəj ə pəsəj ty omorəl

U vidovusd rasi ə həsbəly, ommo həjəbo poisd, və nundəbənd və duxdər ju ə işu omorəngə rasirəngə u gənə sər gyrd qərübə və qərış-qərışə İxdilote. Əz gofhoj ən u nundə-

bænd varasi ki, ə i hərəbəho varytho qohum
hojunt, çovonə həsəlyş—kuk lələjuni.

— Səbəh omorənini kələ biror Murad.
Ommo mə ə ki ən u nişojum, mə ə işmu-
rəvoz miboşum, xəhərmə Şyšən. Ə bazar
dyrym Oskana. U ujoq bu. Gyrdiki: „Dəniş,
biror mə Danjel, əz Soneckəjmə xub mu-
qojət boş!“ Mətərs xotun—Sonja, mətərs yşyq
cymhoj məl Ə ty das zərəgorə tikə-tikə mən-
çynym, zində-zində muxurum.

U əz nundəbænd dijoştəş nəznik omo və
sər gyrd ə urəvoz pici-plci soxdərə. Sonja
hiciş nəş şinrənbu, ommo ədənəbu varasirəki,
ə sərbətl jə həqləqətlyjə, voçiblyjə kori gufdi-
rə. Danjel bəhzi vəxd xoc kəşirənbu və kələ-kə-
lə səvgənd xundənbu. Əxirdə Sonja i çym-
ləre şinri:

— Mə ədəm ə ty gufdirə ki, ə cymhoj
mərəvoz dlrəm, ini ə i guşhorəvoz şinrəm.

Əxirdə omorut rasiryt ə gərək hisdiho
çigə. I bu jə qədimijə nimə vacarusdə ma-
nastir, ə əxir ən dihbən. Monastirə qərəvul
soxdənbuho dijak, bərd Sonja və dədəşurə ə
jəki əz u ambərə cyklə utoqləhoj manastiri,
ə komiñçoki uho qəror soxdut ərl şəvə giro-
vundə.

Danjel əz qohumhoj xyşdə jə cyklə xolin-
cələş ovurd.

— I əri Sonja-çonil Vomundi u jəzuq,
bihil jəkəm rəhəti soxu.

Səbəhmundə Danjel kyşd ə pyşoj monastir qurub bərdə omorə xuruza və hə ə unço zuri duşundə guşd jurə bəxş soxd do, ə pyşoj monastir kura birəbyrytho, nimə tən birəhnəyə həilhoj kəntirə.

Sonjarə İxdijor nə bu ərl nəznik rafdə əz uho, ənçəq əz durlə fəm soxdənəbu uhorə. Ə jor ju ömo həllə vəxdho ju, kəj ki juş həci, i ə corkinomyrd hisdilho həilhərə xuno, ə kucahoj şəhərlə nimə tən birəhnə gəşdənbugə. Ox, cy zu giroşd əri ən u vəxd!

Dyl ən u ədəj para birə, ə dərdəvoz ox kəşirə, lovo xosdənəbu ə sədiqho minət soxdənəbu əri kuməkl soxdə. Moc soxdənəbu u xinikə sənqhorə, vogosundə xyşdəre ə nəmə xori. Guş doşdənəbu qərış-qərişə ixtilothoj Danjel əz tovunəj ləngho, kurho və lolho, xub birətho ə l kyhnə, sljəhl vəşəndiho hərəm.

— Ə cymhoj mərəvoz dirəm, — ədənəbu bovorin dorə Danjel, — midanym əz tovunəj hərki ən uho İxdilot soxdə, ə əngyşdəvoz midanym şumordə həmməj ən uhorə...

— İ kor bu ə vəxd padşohjətl soxdəi ən Nəsrətdin şoh, — İxdilot soxdənəbu Danjel. — Xori xyşg birəbu. Xəlcq sinəj xyşdəre zərə ədənəbyryt xudorə hərəj zərə. İnl əxirdə ə sər ofdorut, omorut ə İnço, vəgyrdyt hə l moşchorə¹ və rafdyt ərl xoc kəşirə. Ofdoi ədənəbu suxundə, ə asmu jə tikə bulutləş nə vobu,

¹ Moşcho — doşdə omorənytho çəndəg myrdəho, ə komihokl sər zərənyt xoc pərəşo.

ə kələl jə nəxyş səmə bugə. Xələq rafdə tə-
filo xundəmund, həjəbo dirənlm. taraf mlz-
rəh torik bədo, dumonho kura bəsdorut, və
rixd və:uş... Oj xudo! Cytari voruş! Ə təhər
şuş ədənbu rixdə u ə sər xyşgə xori, gujgə
ədənbyryt ə qəmciləvoz kufdə urə. Ə u sal
jə xalvar¹ furuxdə omorənbu ə pənç monət,
I çirə korhoj ol Həmmə moşciho sədləqhojut!
Uniho, həzizi məl

Təjtə Danjel İxdilot soxdə, duxdərho ə
pyşoj monastir kura bərəbyryt və cərx poisdə
ədənbyryt xundə və vəçəsdə.

„Oj xudo,—fikir soxdə Sonja,—gujgə ə tə-
filo xundə nə omorət, ə hərisi omorət. Hə-
vun nisdi bəgə ə ki sədləqə moşcho xəndys-
də və vəçəsdə?“ Ommo həci fikir soxdə, u
ədənbu ə təməhkorirəvoz dəniştrə ə şorə
dəsdə, ə vəçəsdəhoşu və guş doşdənbu mə-
hənirə ə cərkinəmyrd torikə hərəm, ə hərəj
bululə sənqho və ən tovtovljə savzaho.

Bəhzi vəxd əri ən u həci omorənbu kl, i
şori—əz qəhrjuni, ə səriəti komini həvu-
nlə.

Ci pişnəvirə xurdə bəqdə, təfilo xunho,
clhoj xyşdəre norə ə monastir, lov bəsdorut
ə qiroq—biçoq. Danjel rafd ə i nəznikə tən-
gə, əri ov biloqi ovurdə, Sonja və dədəşu
varafdyt ə sər savzə dəhori əri mihrisonlə-
miş birə ə siprə vərfijə qəqhoj durə doqho-
rəvoz.

1) Xalvar—bəsd pənç pütə pəjmune.

Əkl boruj monastir vədl bısdo ki bugə
jə ədoml. Sonja u səhət dəgyrd sifət xyşdə-
rə, ommo, dohom nə do, şolə pəsəvo dorə
dənişl, və əlysdı şinoxd dilnə həsbəlyrə.

Kiləhə jon vonorə, gyrdə ə jə dəs qınd
xənçələ, jə dəsigərə dəşəndə ə zərdə cuxo,
kuk çurəhətly ədənbu dənişlrə ə Sonja. U
buj-buxunly və gygcəg bu. Sonja utalmışl kə-
şirə gənə dəgyrd sifətə, ommo l korə kuk
dirə, şəfd cərusd və vir bısdo ə pəsəj monastir.

Ə taraf tənğə dənişirəngə Sonja di Dan-
jela: u kuzərə ə duş vonorə ədənbu voro-
morə, və ə sifət ən u ədənbu vəçəsde həməl-
danə xəndə. Sonja əvəlho hlc nə dirəbu ə
sifət ən u i çirə xəndə.

Uho vəgəşdyt ə monastir. Danjel dəsde-
curə ə təhər saz gyrdə, ədənbu xundə. Uho
omorə rasirəkl, Danjel nundəbəndə ə qı-
roq kəşirə sər gyrd ə urəvoz əri gof soxdə
əz tovunəj zərdə cuxojə kuk, bəvorin dorəkl,
Sonja ə cym ən u kuk əz zurəvoz nyşdi, və
u qərər soxdı əri ə zəni vəgyrdə Sonjarə.

— Əvəl karaz,—gufdi Danjel,—u Sonja-
rə dirə ju əz kuca glroşdəki, əz dovrəzə, Son-
ja məhələrə caru zərəngə. U pyrsiri əz qo-
hum—qərdeş xyşdə əz tovunəj Sonja, jəkiş
nə şinoxdi. Ommo jəbo u dirə Danjelə əz l
xunə vədiromorəkl, və omorl əri pyrsirə əz
ju əz tovunəj Sonja İnço dijə „Şlr“, həci tə-
hərif dorıkl Soneckərə, kuk hələ İmuhoiş ə

xyşde dlromorə nəşdə, hə ədəj dərd kəşirə əri Sonja.

— Ədəm ə ty gufdirə, əz myhbət əqyl kuk əz sər ju rafdi,—ədənbu bovorin dorə Danjel, ə dusdirəvoz zərə-zərə əz duş nundəbənd.—İni ty bovor sox ə gof mə, imburuz—səbəh İmfyrşyt xozmunicihorə. Mə danusdənym, gof mərə ə jor ty gi.

Jə səhət bəqdə, əz pyşoj xunələ, ə kominçoki nyşdəbyrytho Sonja, dədəşu və Danjel, ədənbryt giroşdə dy zən, jəki—çohil jəkigə—pir. Hər dy zənho poşdut ə pyşoj, də xunələ və cymə nə vəgyrdə fəm soxdut Sonjarə.

Danjel ədənbu ə sər vəngəsde ki, kələ zən hisdi dədəj ən u kuk, çohilə həryşiş ki nymkyrdəj ən Muradi.

Əxiri karaz təfilo xundə ə monastir, uho ə rəh ofdorut əri ə xunə vogoşdə.

Danjel dur nəş birənbu əz uho. U ədənbu rafdə ə nundəbəndəvoz və əxirsyz İxdilot soxdə əri ən u əz tovunəj Murad, hə təhərif dorə əqyl ən urə, rəhməgyni və gygcəgi jurə.

Əz şəhər nəznik birəki uho varafdyt ə syrt, əz cicoql həmmə qiroq-biçoq vədi bu. Sokit buho Danjel, həjəbo əz xyşdə vadarafd, sifətju bitəv dəgliş bışdo. U ə nokumi İxdilotə burra, ə dərdəvoz boçəh zə:

— Unl unçol u, unçol

Vəşəndə xyşdəre və vəhşijə gofho soxdə-soxdə vidovusd pyşovo, tik gyrdə ə zəvərsər xyşdə dəsdəcurə. Sonja tərsi: u tə imuhøj hic həci nə dirəbu Danjelə.

Vidovusdə jə sad lyng birəni, Danjel potsd, və dəsdəcurə tik gyrdə ə zəvərsər xyşdə, vəşəndə-vəşəndə xyşdəre ədənəbu boçəñ zərə:

— O, sədiqə Karapet! O, sədiqə Karapet!

Gujgə u ə sər rasa gəşdəniho pəhlyvone xuno bu.

Sonjarə ə i ədomi dənişirəl dord dorənbu. „Əri cy xudo urə tənbiñ dori?“—fikir soxd u. Hic u çyrəhət nə soxdəbu əri pyr-sirə əz hərki bəsdə səvəb ən azar çingir birəl Danjelə.

Ü gənə ə ki ən uho omorəki, Sonja pyr-si:

— Ty imuhøj ə ciço xisirə, lələj Danjel?

— Ə ki şomoş Sonja-çon, ə ki şomoş.

— Ə ki qohumho əri cy nəş xisirə?

Danjel ə çigəj çohov xund:

Dylty—sənqini, ovcl!

Əri cy kyşdi ty balajməre?

Əri cy kyşdi ty balajməre?

V

Danjel sər gyrd ə ki nundəvənd hər ruz omorərə, və hər karaz ə taza xəbərevoz omorənbu. Ü bovorin dorənbu ki, İmburuz-səvəñ xozmuniclho mijovt əri Sonjarə xosdə əri Myrad.

Nundəbənd i korə əri şyvər xyşdə İxdi-
lot soxd, və həmcin fikir Muradəş, dəmyr-
cirə ə hisobəvoz xoş omo. Ə Danjeləvoz u
əz əvəlinəş dusdtə bİsdo.

— Varastrənijə koril—gufdi u jəbo əz
Danjel kufdə-kufdə əz dyşju.—Əxi əri cy nə
xohut uho Sonjarə? Əz ciço mijofut uho i
çirə duxdərə? Mərəki ty xub şinoxdə, çun-
mə Danjel. Kor, kor ən pul nİsdi, İmuş num-
syz nİsdim ə şəhər, ərl! Ki midany gufdirə
jə xərəbə gof əz tovunəj Oskan? Hic kəs!
Ərl cy ki, İmu—həllhoj duzə bəbəhoim, xyş-
dən İmuş duzə ədomİhoim. Kor unİho, bİror!
Bİhil qohum ty əz şori ə sər sər gərdy ki,
domor mə ədəj bİrə gufdirə. Mərə Oskan
həroj zərənyt—zarifət nİsdi!

— Mə, Oskan bİror ə gofhoj ty razİnym,
ommo iniki ty i hənçirənirə kəmtə dəkun ə
şyqəmty. Əxi, nəş voİsdəki tyrə bitəv dorun
tyrə suxunil

— Həri cyi, bİror mə Danjel, əgər tyrə
kəşuş soxdimə, ty zurbə vəhiz midİ,—xən-
dysdə-xəndysdə çohov do Oskan, bəqdə kuf-
də kəməx xyrom buho Danjelə və zijod soxd:—
İni ty jəbo gu vİnym əri mə, dusdmə, mo-
zolmənd mİbu mi duxdərmə?

—Cytar gujum dijə ərl ty? xyşdən ty mİ-
vİni.

— Həri, soq boşi, bİror mə Danjel, xubə
ədomİni ty! U məhlymyki, ədomİrə hİrmət-
lyjə qohumho bİrə, xubə kori, hic gufdirəş

gərək nisdi, ommo hə ulle təhno, kəmi. Bijo pul ciş ofdə Bijov əz uho, varaslrəni, əril Nə bugə mə ə uho duxdər nıdym. İmuş, biror hırmətlyjə ədomiholm... İmuhoj dərd ən u nisdi ki, bəhzi vəxd əz qohumho pulci qərd soxdığə, hi? Jə nə bugə məsələn ovurdutgə əri ty jə kəm şorobləj təxyll, jə nə bugə on-gurl?

Əz gofhoj dəmyrci Dənjelə xoş nə omo...

Jəbo Dənjel şuş-nəfəs gyrdə vidovusd di-romo ə xunə və gufdi ə nundəbənd:

— Həjsəhət mijovtl Həzyr boş, Şyşən!

Gufdirə l gofə, hə həcu zurl-zurl vir bis-do, cytar dirəmorəbugə.

Nundəbənd əlytsdi varası korə. U sər gyrd u səhət əri xunərə ə səlləqə ovurdə, hə ə u vəxd, guş doşdə-doşdə, nəş omorənyt mi. Zuri omo nə şinoxjə səs pojho, və nundəbənd hişd Sonjərə pəhəny birə ə pəsəj pərdəj çomoxotu.

Şişirə-şişirə ə xunə diromo jə ləngə, gu-dəgə zən.

İ bu lap vədilyjə xozmunici ən şəhər. Urə ləngə Saarnaz həroj zərənbıryt.

Təklifə guzət nə soxdə, u nyşd ə xori.

— Ə hisobəvoz, şyvəty ə xunə nə dərl?—
—ə nime pyrsyşə təhərəvoz pyrsı u əz nundəbənd və zuri-zuri fəm soxd xunərə.—İ di-jəş xubl,—duraz soxd İxdilote u,—kor zənirə zən zutə ə sər mofdonu və duzətmişş ml-soxu. Mə əri ty nikə xəbər ovurdəm.

— Xudo ərı tyş nıkl bıjorol Cy kori, gu, guş dorım.

Ambarə pyşoj gofi syz ləngə Saarnaz gufdı mətləb omorəj xyşdəre. Təhərif do hətonə Muradə: əqylməndi, gygcəgi, cym həmməj şəhər ə u dəri, nəş hənçirə, qumor nəş vozirə, usdaj kor xyşdəl.

— Ə şəhər duxdər kəm nısdı,—gufdı u. Jəkigə, kirə nıvoju ə zərnişanəvoz qohum birə? Fikir sox. Hərkiş i korə mozol hisob mılsoxu. Duxdər ty nyşdı ə cym Murad. İmuhoj—kortynı. Xyşdən ty zəni, xyşdən ty varasirəş varəsirəni, fikir sox, gu gof tyrə ə mə, mə bihiylm buram.

— Cy gujum mə əxi?—jəkəm fikir soxdə bəqdə çohob do nundəbənd.—Şykyr ə xudo ki, kuk xyşdən ji viçiri. Duxdəriş ki boçoruqlınl. Ci duxdə, ci soxdə, ci bəfdə danusdənl. Hyrmat bəbə-dədəjə xub doşdə, həjəməndi quzillərə xuno. Ə ədoml rasd omorəkı şolə həfd qədə dəgyrdə. Duxdər əz uho-nigə nə xərəbtəş nısdı, nə xustəş.

Tə l dy zən ə həre jəki gof soxdə, Sonja ə təşvişi və ə mərəqlənmişirəvoz ədənbu guş doşdə cytar kor jurə burranytgə. Urə İxdijor nə bu ərj fikir soxdə əz fəvunəj bıjovtho ruzhoj xyşdə. Həmmə ə dəs dədəj dəri, bəgə dədəjə moju bədi syqdə duxdər xyşdə? Bihiil dədəjə cytar votsdəgə hə həcu soxu, ənçəq kor ən u jəzuq toki xub bu,—fikir soxd Sonja.

Nundəbənd kəşirə pyşoj çomoxotulrə hişd vədiromorə Sonjarə əz unço. Duxdər əz utalmışi qirmizi bisdo, cymhorə dərəvo gyrdə, polsd ə pyşoj xozmunici.

Ləngə Saarnaz ə usdajə təhərəvoz fəm soxd urə əz poşnəj poj tə quq sər, hişd gof soxdə urə, ərl joqin danusdə lol nisdı gufdirə və pəltək nisdı gufdirə u, pyrsi əz tovunəj ən u, əz tovunəj ən unigə, „əri pəjmunda əqyljurə“, fyrso jurə ərl ov ovurdə, əri fəm soxdə təhər rəhə rafdəj jurə, və joqinirə danusdə, nəş ləngysdə mi u.

Əz omorəj Saarnaz sə ruz bəqdə, xunəj nundəbənd jə şikillgə vəgyrd.

Dəmyrci tıp-təmiz bu, sərə timor soxdə şunə zərəbu, əz i bisd sal pyşo ərl hərisiju duxdə omorəbuho cuxorəş vokurdəbu; əz umohojəvoz ə u cuxo hıc dəs zərə nə omorəbu, hə ə sunduq dəbu. Şyşəniş taza şol dəgyrdəbu, və ə şori gyre əz qirmizinə atlas qyc soxdə omorə qəişiş bəsdəbu. Ə xori xunə ədənbryyt suxdə əz qunşi dirovunda omorə ləmpəho komihoki yşyq soxdənbryyt xərəb vorovunda omorə şukəsde xunələrə. Ə kynç xunə norə omorəbu jə potnus ə jə potlikə əraqi və dy bylmə mīrobərəvoz, komirəki xudo danusdə nundəbənd əz kəjəvoz pəhəny soxdə doşdəbugə.

Dəmyrci bəçld poj vəcirə ədənbu gəşdə ə qəriş xuno, ə minut jəbo ə təməhkorirə-

voz dənşirə ə potilkəj əraqi və əz bitobi xyşdə ədənbu xorusdə pəsəj sərə.

Sonja dəshorə ə qultuq donorə, polsdəbu ə binəj dər, lərzirə-lərzirə əz utalmışi.

Dy zən qunşi nyşdə ə hərdy jon nundə-bənd, nə vomundə ədənbryt şumordə əz tovunəj giroşdə korhoj ruzi.

— Ədət omorə, ə pyşorəhi vadarəl—guf-di həjəbo nundəbənd və xyşdənjuş vəxyşd.

Dəmyrci tərə-təhədi vadarafd ə pyşo rəhi qinoqho.

Əvəldən vədi bisdo dəsdəcu j ter¹ Markos, bəqdə bəlhoj durazə, xokistər rangijə həboj ən u, və əxirdə vədi bisdo həmməj ən u ə lapatkə uxşəş bululə kiləhjurəvoz. Ə pəsəjən u diromo xyşgə Zarnışan codur syz, jə mi-xəkijə şolə ə duş dəgyrdə. Həcinigəş i zən xyşg soxdə, çarundə omorərə xuno bu. Ə tə-hər dy kuz kymyr yşyq dorənbrytho dy si-jəh tiçə cymhoj ən u, osduqulyjə, firəhə cunəj ən u, və kələ ləhəju sifət ən urə bəşqə qahrəgyn soxdənbryt.

Ə i zən dənşirəki bitəv çəndəg Sonja lərzi. Həci milərzy ədomi, dirəki həjəbo zində skeletə, ə çigə cymhoj komiki dəri dy plhsuz. Ommo hərəkəthoj pirə zən həci bəçid bryt ki, ə hisobəvoz u hələ fikir nəş soxdənbu əri ə i zuriho ə skelet carusdə.

1. Ter—zifod soxdə omorəni ə fomlljəj kəşuşo (ən ərmə-nill) (ter Markos məbə Markos); Bəhzi vəxd zifod soxdə omorəni ə fomlljəj əz mişəoh kəşuşo vədiromorəhoş.

Əz dər vədi əlsdo hyndyrə, əlz-bizəyə ki-
ləh buxorə, ommo u ədomi, ə sər ju i ki-
ləh vobuho əri cy bugə çyrəhət nəş soxdənbu
əri diromorə.

— Bujur, qəbilə, bujurl—omo səs dəmyr-
ci əz buru.

Əxirdə vədi əlsdo jə siprə çurus vəriyə
poj, bəqdə unigə və əxirdə durazə cuxoş. I
bu kələ biror hətən, cupurə Karapet. U bu
myhkəmə çəndəglyjə ədomi, ə cyklə cymho
və bululə qutnəhorəvoz, ə komihoki ovlə
myhyr xyşdərə vonorəbu ə təhər luqonə bur-
ra-burraihə. Sonja dənıştrəkl əz zir şol ə I
zurbəjə ədomi, gənə lərzi.

Əxir diromo pəşni qinoq. U bu Gijlnaz,
zən cupurə Karapet. U bitəv ə codur pucundəbu.

Xəjli vəxd giroşd, təjtə qinoqhorə razl
soxdə, əri nuşundə işurə ə u səllqərəvoz, cy-
tar voisdənbugə səhlə xunəhorə. Cupurə ka-
rapetə nix voisdənbu ə domoj dər nyşy, bur-
bundə ə I korəvoz, sərnomul xyşdərə. Pirə
Zarnışan ə nəhstrəvoz ədənəbu hyl zərə əz
xyşdə nərme boluşa, komirəkl dəs nə vəgyr-
də ədənəbu təklif soxdə ə u xozjajka. Ommo
Gijlnaz hərys, ə hisobəvoz voisdərə xuno əri
hosi soxdə dəmyrcirə, ədənəbu dir-dir və ə
məzərəvoz çymysdə. U sifət xyşdərə vokur-
dəkl, Sonja səjymynbo lərzi. Gijlnaz dijəş çə-
hil bu, nə ləqər bu nə coq, nə sar bu nə hynd-
dyr. Ə yşyqlyjə cymhoj ən u dənıştrəkl ml-
bisdo guzət soxdəki, mujhoj sərjuş yşyqlyni

gufdirə, ommo uho xina zərə omorəbyryt və tux qirmizi byryt. Qjərləə byryt cymhoj ən u: ə təhər dy yşyq-yşyq dorəniho şişələho. Uə Sonja dənişirəki, pojhoj duxdər lərzyryt. Sonja şi nrəbu əz tovunəj quvot rujə xyşdə kəşirəl ən dənişirəi mar: ərl ən u xidilot soxdəbyryt kl, bəq ə cymhoj mar dənişirəki, vədi nə birənijə quvot kəşirəni urə və ovurdəni dəşəndə ə pənçəj mar. I zən Sonjarə rujə xyşdə nəş kəşirənbu, hətto dur soxdənbu, ommo u nəsdənbu əz u cym xyşdə rə vəgyrdə.

Həgənə sər gyrdə omo həmişəinə ə hə rəjjəki gof soxdəlho, şi nrə omo təhərifiyə gofho əz tovunəj həton, lmid soxdəlho, pyrsirəiho, gənə ə çyr-bəçyr vohnəhorəvoz hişdyt rəh rafdə Sonjarə, gof soxdə, dənduhorə burbundə.

Əxirdə pirə Zarnişan gufdi əz nundəbənd:

— Əz dənişgoh mərə əz duxdərty xoş omorə. Əgər ə u diyə yzge kəmsyglihojgə nə dərligə—u mol imunl.

— Xubiş hisdigə, xərəbiş hisdigə—xyşdənty ədəj dirəl—gufdi nundəbənd, ommo əz doru tərsundə omorə ə əxirl gofhoj pirə zənəvoz.

— Həmmə əcuql, həzizə qəbilə,—qəriş bisdo dəmyrci, dyl komirəki, i ruru—buru zərəbu; əz I dy bo ambartə xubi ə dorun ju dəri.

— Xudo kumək gərdol—gufdi cupurə Karəpet.

— Ə doru dəriho cırə,—danusdə cətinl,
—zljod soxd zən ju, dəniştrə ə şışəyə cym-
horəvoz ə Sonja.

—Mə ə işmu duxdər nəş dorənym-o,—syrx
ədəm dorə, syrxl—gənə gufdl dəmyrci və ə
aşqəvoz duraz soxd İxdilotə:—Əz tovunəj əqyl
pyrslrənigə—cənd jə dərjoht, əz tovunəj bo-
çoruqlyju pyrslrənigə,—jəki əz numlyjə us-
dahoi. Əxl bitəv xunə ə gərdən ən u vəri.
Jə çirə xurəkho həzyr soxdənl, hə həcu ən-
gyşdhoj xyşdəreş xurdənl ədomi ə uhorəvoz,
əz tovunəj ci duxdəi, partal şuşdəi və ən yz-
gə korhojgə—hic gufdirəş gərək nisdl. Hə-
gənə cytar gufdirəthorə xuno kələtəhojmu,
„xubə həllə əz həsylyju mibu danusdə“ əxi
imurəş ə i şəhər xunəjmu hisdi, və təmlizə
num imuş hisdi. Cy mygui ty, bəbəjmə?

— Cy mibu gufdirə, Ty ədəj lap duz guf-
dirə!—çohob do kəşuş.

Nundəbənd di ki şyvər ju həzyri əri qə-
dər syz lovqoi soxdə, durgunl gufdirə, burri
gof jurə.

— Əxirki, uş i duxdərhojgərə xunol. İşmu
bijo təhərif dit urə, işmu bərdənlit urə, imu
nəh.

Əz dorun dyl u ədənbu dirəki, həcinigəş
u ədənbu furmundə qinoqhorə, pəhəny sox-
də əz uho azar Sonjarə. Ommo urə dijə
quvot nə bu əri ə pyşoj rəh duxdər xyşdə
poisdə, vocarundə mozol ən urə, ə ləhəj xyş-
dərevoz bljobur soxdə urə.

Ommo ə jə minut hər cənd qədəiriş bilsdo u doşd xyşdəre və vədiromo ə buru əri gufdirə ə Danjel təşvişi xyşdəre.

Əqylsyz poisdəbu ə domoj dər və əz unço ədənəbu fəmə soxdə ə xunə giroşdə korhorə.

Qlohumho ju jurə bujruq nə dorəbyryt əri omorə, ommo u xyşdəre doşdə nə danysdi omorl əz durış bugə əri dirə „qydyşi Manişakləj xyşdəre“.

— Xifət mə kəş, dyl do u nundəbəndə, —
—şir Danjel ərl hlc kəs ni guju... Tssl..

Bəqdə u vədəşənd əz çib jə qirmizinə onorə və do urə ə mundəbənd.

— Vəgl, xəhərmə Şyşən, İmborəkbo soxdənəym tyərə, xudo mozolmənd soxə Manişakləj mərə! Ty mə tərs! Ə Manişakləjmə gu kl, ju mərə bəşiriho çurubhorə vokurdəm. Dirənl, mə poj birəhnə nisdym!

Bəbə Markos təhədi soxd əri təfilorə xundə, boruxo soxdə əngyşdərirə, dəşənd ə əngyşd Sonja.

Şori varasd. Qlinoqho rafdyt.

Dəmyrci hə u səhət şənd xyşdəre ə sər mundəbuho əraqi. Sonja ə kynç qloq birə mundə ə təlhirəvoz ədənəbu girlsdə. Əz i kor dəmyrcirə xoş nə omo: həcinlgəş u mənədə birəbu əz ambarə gofhoj qinoqho.

— Hərl, cyi ty ə unço nolə zərəni?—boçəh zə u.—Şinrənl, zən bur jəbo noləj duxdər tyərə.

Əri nundəbənd xub nəs omorənbu əri ə u şəhəngum bikəjf soxdə Sonjarə, və u xyšdərə gyrdə nə danysd, ə qəhrəvoz gufdi əz şyvər xyšdə:

— Səs tyrə gi, ə xəjəl ci xurdəj ty boş, inço ə ty dəs zərəgor nisdil

— Cytar? Ə xəjəl ci xurdəjmə boşum? Səgym mə bəgə?—əz çlgəj xyšdə vəxyşdə boçəñ zə dəmyrci.

— Əri, səgi, ə səgirəvoz rafdor soxdəkl ə ədomirəvoz!

Cymhoj dəmyrci torlk bəsdə. Dəsə myşd gyrdə u omo ə sər nundəbənd və hə voisd urə zəny, ommo Sonja vidovusdə gyrd əz bəl cuxoj ju.

—Nihilym, nihilym!—ə minət soxdənliyə təhərəvoz gufdi u.

Ommo dəmyrcirə i kor dijəş ə qəhr vəkurd, və u boçəñ zə:

—Aha; işmu jəkirə vomuxdəjt?

Ə i minut ki bugə ə həkəməvoz gyrd tik gyrdə omorənbuho dəs dəmyrcirə.

—Nihilym, nəhl! Şir Danjel həroj zərənyt mərə!

Oskan zuri parund dəs xyšdərə və ə sər qəhr boçəñ zə:

—Bura əz inço! Cy voisdə tyrə ə xunəj mə?.. Bura, ədəm gufdirə ə tyl Xər!

Ommo dənişirəki ə qizişmiş bərə Danjel, dəmyrci sokit bəsdə, dəşhoju ə quvot syzirəvoz furamorut, və jəvoşləj gufdi:

—Nys jəbo, birormə! Ty həci ə qəhrəri cy ofdorəj? Əxi İmburuz qydyşi Soneckail

Ommo əqylsyz xyşdəre vir soxdə, voçəñzə:

—Ə zir sənq donorət Manışakləj mərə Ə sənqəvoz cəx misoxum sər tyrəl

Ə İnço u gyrd dəmyrcirə əz buqoz ju və sər gyrd əri tasundə urə.

Nundəbənd ə vojəvoz şənd xyşdəre ə ki ən uho, ommo Danjel ə u fikir nəş dorənbu. Cymhoj Oskan ə kəlləj sər ju varafdyt.

—Ə əqyl biljo, lələj Danjel, ə əqyl biljo! İ mənym, Manışakym,—gufdi Sonja, dullu birə əz qul ən u.

Num Manışakə şinrəmund, əqylsyz ə xyşdə diromo. U dəmyrcirə hişdə poisd ə sər suqrə zani ə pyşoj Sonja,

—Bəxşləmiş sox ə mə, bəxşləmiş sox ə mə!—hə ədənbu gufdirə u, xoc kəşirə və moc soxdə-soxdə bəlhoj ərxəluq Sonjarə.—Manışak, çun mə, mə—qul tynym, bur sər mərə...

VI

Hic Şyşən həci ə gurinirəvoz və ə təhri-rəvoz səhər nə xurdəbu, cytar ə qəriş ən i cor məh, əz qydyşi Sonja tə hərisi ju giroş-dəbyrytho, xurdəbugə. U danusdənbu ki, ju mozol duxdər xyşdəre ə sər myñkəmə binə nəş vokurdə gufdirə. U pyşokl ədənbu dirə ki, ə qəriş kiflət kəs, ə ki şyveriş hisdigə, Sonja mozolmənd nibu, əgər urə bədə ryh diñç nə hişdgə.

Əz qydyşi jə məhlş nə giroşd, Sonja gənə əz xyşdə rafd, və ofdorəkl ə xorl, voxurd ə sənq və jaraly soxd qutinəj xyşdəre.

Ommo bəvorini nundəbənd ə rəhməgyni ən xudo zurbə bu. U bəvor soxdənbu ki, Sonja kumək syz və qəlxən syz ni munu gufdirə. Hələ kor Danjeləş u əz zəvər furamore çyrəhət hisob soxdənbu. Əgər ədomi, komirəki bitəv şəhər əqylsyz hisob soxdənbəryt, qərlş birəni ə kor duxdər ju və xoş omorə urə əz duxdərju—i nisdı mi burbundəl çyrəhət ən qismət? Və əz i kor bəqdə mibü mi fikir soxdə ki, çunsoqə əqylməndə ədomiho birətim miboşut və rəhm nibəryt ə sər ən çovonə zən, azar kominkl əz xudoi hisdiho? Əgər şyvər Sonja duzə və porjadjkəlyjə ədominigə, əgər ə u dərlgə nlməj ən u əqylsyz gufdirəniho xubiho, u məhəli hə uş vəssi. U Sonjarə əz tovunəj azarly birəj ju bikəjf nisoxu.

—Gu vinyım jəbo, lələj Danjel,—pyrsirənbu nundəbənd,—Murad xubə kuki?

—Syrxini, xəhər mə, syrxə kuki ul

—Həri, cy mibü, əgər əz hərisi bəqdə azar Sonja məhlym bisdogə? Cy misoxut urə lələj Danjel?—

Ə hisobəvoz Danjel ərı ən i kor hic fikir nə soxdəbu. Pysysş nundəbənd utalmışl do urə. Jə kəm fikir soxdə bəqdə, u dəsdecərə tik gyrdə, səxd-səxd gufdi:

—Ə - Manişakləjmə dəş zənyhorə kəljəj
jurə cəx mışoxum!

Ki bu Manişak? Əri cy əqylsyz Sonjarə ə
i numəvoz həroj zərənbu? Jəktış urə nəsdan-
bu. Ommo u num Manişakə gyrdəki, cym-
hoju jə təhərtgə birənbyryt, və bəşqəly ə
şirinirəvoz dənışirənbu ə Sonja. Ommo Sonja
ə i dənıştrəi ən u dirənbu kələ moqəbunt,
pəhəny hisdiho ə dorun dyl.

Əri hərisi sə orinə mundəbu, və fikir Sonja
dijəş ambartə polsdənbu ə sər ən pyrsyş: cy
guzət soxdəgə jurə əz hərisi bəqdə.

Sonja danusdənbu ki, azarju səxdə azari
gufdirə. Xudo jurə bədmozol jaratmiş səxdə
ommo dədəşurə voisdə cyş bışdogə mozol-
mənd soxu jurə. İni imburuz-səbəh imbəryt
jurə ə xunəj kəs. Danusdəni mi həton, bişov-
ho oqoju ki, nymkyrdə ju azarlyni gufdirə?
Əgər danusdəniyə, əri cy xosdə i bədmozolə
duxdəre şoxdə xyşdəreş bədmozol? Əgər nəş-
dəgə, bəgə məhlym soxdə gərəc nisdi ə u?

Bəlkə həjəbo u ruz məhr soxdəki ə kili-
sə, bədə ryh ə ju darafdə, gənə ofdo? Cy
bişoburt və həjə mışbu! Həton ə qəhr om-
rəirəvoz mişəny jurə murov, insonhoş əz ju
ruj xyşdəre mīcarunut, və ənçəq dədəşu
mumunu ə jurəvoz. Ambar kəşirə mī əz xyş-
də rafdəi ju? kəj birə u kor?

—Dədəj, gu əri mə, mə ə ofdorəki gof sox-
dənym?—pyrsi u əz dədəj xyşdə.

—Əri cy pyrsirə, ty əalajmə? Həmmə korho əz xudoinl

Myrdəj ju, dədəjə əz bəjoburl xilos soxdə xuatə nlsdi mi? Əri ju myryho xubi, hə imuhoy, həj minut.

—Hovun korum, bəxşləmiş sox ə mə xudol—ədənbyryt şumordə lovhoj Sonja əz tovunəj myrdəi fikir soxdəkl.—Əz tovunəj myrdə lovo xosdə kələ hovunl.

Ruzhoj pəşəbot və ruzhoj jəkşəbot dəmyrci ə səliqərəvoz rafdənəbu ə ki qəəlləho, əgər insof ni dəbəsdogə ə dylju, nəzyr bu əri hər ruz rafdəş. U rafdənəbu ə ki taza qo-humhoj xyşdə hə ə məhəl ci xurdəj pişnəvii.

Oskanə ə xunəj fiəton nədyl-nədyl qəbul soxdənbyryt. İlohki u xub nəş omorənəbu əri piərə Zarnişan və ən hərysju. Həcinigəş Murad duxdər nundəbəndə xosdəi əz dyli ən uho nə bu. Razi birəi ən uhoş ə i kor əri ən u bu ki, voisdəj fiəton bu gufdirə. Hələ i cylkinə, ə quruməvoz sijəh hlsdiho dəmyrciş ədəj İncimış soxdə işurə.

Jəbo ə ki nundəbənd omo ləngə Saarnaz və ə qəriş İxdilot sər pişirə gufdi əz tovunəj ambar omorəi dəmyrci. Tiçə kordərə xuno darafd i ə dyl Sonja. „Uho ə bəbəjmu pijoniskəirə bəxşləmiş nə soxdəkl, ə ju azar jurə cytar bəxşləmiş soxdəninyt?“—fikir soxd duxdər. Və həjəbo u ə jə fikir omo ki, məhlym soxu ə ləngə xozmunici və İxdilot soxu əri ju, bihl danyt hə əz imuhoy ki, urə xudo

tənəli. dər güfdirə və əhəl məhr işuş puc
bu, juş əljəbur bu. Ommo dəntşirəki ə dədəj
xyşdə, ə cymhoj ən urəvoz rasd omorəki,
Sonja i fiklrhorə dur soxd əz xyşdə. Əri ən
u həci omorənbu ki, dədəşu həmmərə ə sər
ofdərli və ədəj minət soxdə ə u əri səs nə
soxdə.

Pirə Zərnişən və Gylnaz çənd bo çəhd
soxdut əri varəsundə ə Murad ki, dır nə birə
şəndə gərəki Sonjarə.

—Dədəşu—nundəbəndi, bəbəşu—pljonskəl,
diləncihojut, gisnəhojut, murdalhojut... Cyi ty
vəgəsrəj ə u duxdərlə? Cy ofdoj ty əz u?—
hə ədənbu güfdirə Zərnişən.

—Boçəhət vədīrov əz i çirə kələtəho jə
xubtə cil—doşdənbu tərəf xysyr xyşdə
Gylnaz.

—Xubış hisdigə, xərəbiş hisdigə, lap lən-
giş hisdigə, kurlş hisdigə, dəssyziş hisdigə, u
numkyrdəj mənil—çyrəhətly güfdirənbu Mu-
rad.

Zənhorə diyə minikn nəs birənbu, razi
birənbryyt. Uno xub danusdənbu ki, ə Mu-
radəvoz hyçət soxdə xəjyrsyzi güfdirə: lap
bitəv hylomiş ə qərişuj ju poisdgə, u ə sər gof
xyşdə mlpoju. Əz u bəşqəiş, uho tərsirən-
byryt ki, əgər Muradə həsi soxdutgə, u əz
biror çiro birə, təhno mizihy, əxl dəsdək
xunə u bu.

Omo rasi ruz hərisi.

Nundəbənd həroj zə ənçəq lap nəznikə qohumhorə, urəş əri hıymət. Urə voisdənbu ki, hərisi nə məhlym gıroru, xəbəər nə bu xələqə. Ommo dəmyrcirə voisdənbu həroj zərə bıjov həmmə „hıymətlyjə“ kifləthoj şəhər. Ommo l dəs bəsquni ə taraf zən bısdo, cynki dəmyrci varasiki, əgər ə planjurəvoz korə bərdytgə, xərqho ambar mıbu, pullış ki nısdı.

Ruz hərisi ərl Sonja səhər xurdənljə, oxuf kəşirənljə ruz bu, ruz ə həzorhorəvoz şəkho və bımho bu.

Ini u poısdı ə bınəj hıçlə. Dy çohilə zənho ədənbıryt partalhoj hərisi jurə vokurdə. Sonja nəsdə cy giroşdəgə ə corkinomırdju. Urə bım və utalmışı şışırəbu, jurə dəşəndəni ə qərış qızqınə gərmi və ən xınki. Ommo u mildi bırrəvoz dorənbu xyşdərə ə dəs kəs və gof syz ə çigə ovurdənbu, həmmə uho gufdırərə.

U hic xınə nə zərəbu, ommo imuhoj ini dy orınəki, ədət rang zərə mujhojurə. Ədomıhoj hətənə əz syrıljə mujhoj ən u xoş nəs omorənbu, uhorə voisdənbu mujhorə tuxtə soxut, və əz u sıfət ən u zərd bısdo. Ə u dorut guzgırə, ommo u xyşdərə nə şinoxd.

—Uf! ə qərəci uxşəş zərənıym ki mə,—gufdı u ə xəndərəvoz.

Zu giroşdəni və qərıbə bu xəndəj qəmlyjə ruj ən u.

Pirə zən musulmu ə buzhoj cyclə qəjclərəvəz, ədənbu vədəşəndə əz qoşoj Sonja

ərI ju zijodi omorənbuho mujləhərə. Bəqdə syrme zərə ə mİçəhoj cymhoj ju, bəfdənbu mujhoj jurə. Əxirdə ə ruj ju dygyr dəgyrdə və pucundut həmməj jurə ə codur. Urə hiş-dənbryt nyşdə, vəxyşdə, gənə nyşdə. Əz həmməj ən I korho bəqdə, çohilə zənho əz qulhoj ju gyrdə, „vədəbərđyt“ jurə. Ruj ən u dəgyrdə bu, u hİciş nəş dirənbu, şinrənbu ən-çəq jəvoşə picI-picI ən ə jurəvoz omorənbrytho çohilə zənhərə və ə çigə ovurdənbu bujruqhoj ən uhərə. Şinrənbu səs kəşuş və ən djacokə. Sər gyrdə omo məhənl xundə və zuri varasd. Əz hər çigə ədənbu şinirə omorə gofhoj imborəkbuI. Urə gənə ədənbryt bərdə. Buj sərİnə əvir omo. Kinigə ə jurəvoz lap nəznik ə jə çərgə ədəj omorə. Kini u?

Ə xinikə əvir u ə xyşdə diromorə ədənbu fikr soxdə: I ə jurəvoz ə jə çərgə rafdəniho ə i zurtho oqoju mİbu.

Ədənbu şinirə omorə səxdə səs zurnov. İnl u, həzlə səs, komirəki u cənd bo şinrənbuho əz dur, əz məhələl Ərl cy i muzika imburuz ə şorirəvoz səs nəş soxdə? Gujgə hərİsl nİsdİ, mito vəgyrdəini. Dədəj ə çİ bəqdə? Ərl cy u jurə təhno hişdi ə qəriş jodə ədomiho?

İnl u ə killsəi. Ə corkinomyrd həmmə ədət picI-picI soxdə, gujgə urə ə dərzərəvoz ədənbryt sula soxdə. Gənə səs kəşuş və ən djacok. Ərl ən u həcl omorənl ki, gujgə i səşho əz zİr xorl ədəj vədiromorə, əz kun

komi coligə. Jurə hə hyl ərli cy zərənyt? Ən kini i xnikə dəs, dəs jurə gyrdho? Bimly ə pyşoj ju omorənbryt—cy kuzəholgə, pur hisdytho ə xunəvoz, rəh rafdənyt skeletho, xəndyslənytho ləşho.

—Razini mi, ty balajmə?

Ki bugə dəsə ə gərdən ju vonorə qəd soxd və dərəvo gyrd urə, i kor səbo bisdo.

Urə vədirovundut pyşovo, girovundut ə gərdən ju cy rusmu bugərə¹, bəqda vəkəndyt.

Məhr soxdəl varasd.

Gənə sər gyrdə omorut kara pici-plciho, ommo uho diyə sula nəs soxdənbryt çəndəg Sonjarə. Sər gyrdə omorəni ambar gəşdəl ə səs zurnovəvoz, ə boçəhho və ə çəvqirəvoz.

Sonja jə kəm ə xyşdə dirəmo. Əcuq bu ki, həmmə varasdı gufdirə, və ju diyə ni vəgəşdy ə xunəj bəbəj xyşdə. Cytari u xunə, ə ciçokl u zihisdəni hisdiho tə myrdəj xyşdə? Uxşəşimi u ə xunəj bəbəşu? U hiciş nəs dirə, ruj ju dəgyrdəl. Ə qərliş jodə ədəmiho dyl-Sonja ədənbu dord dorə. Dygyr ədənbu çymysdə və əz u nəznik poisdəgorho ədənbryt şinrə səs hirəkəj həryə.

—Zaral nisdi. I taza kor nisdi. Ə məhr soxdəki həmmə duxdərho girisdənyt. U əz şorini, məhlymykil

1. Nuşunəj mərh soxdəl—sə rangə rusmu, komirəki gufdirənytho narot; i çirə narot ə gərdən bala həlliş girovundənyt, ə u xoc kəşirəki.

—Hələ şoriş nə soxu?! Duxdər kəslə nundəbənd, ən pljonskəjə dəmyrci—və həjəbo lçirə həton! Həşirə xunə, tuku, kukişuki çovoni, gygəgi, əqylməndil Ommo hərys, cy çiliz ovurdi u?! Hiciş, ənçəq jə dəş partal. Duzi, gufdirənyt ki, mozol kurl gufdirə. U cərx xurdəni, cərx xurdəni, bəqdə vəgyrdəni şəndə xyşdəre ə sər duxdər nundəbənd.

— Həci ədənburyt pici-pici soxdə ə hərəj jəki zənho, ə qəriş komihokl dəbu xəjli xəhərgillhoj həlli Sonjaş.

O, ə jor ən uho xub mundi Sonja! U bu tərsəngohə giris-girlslə, ommo bəçid rəh rafdənbu u. Poj birəhənə, sər birəhənə bitəv ruzho vidovusdənbu ə kucəho.

— Hər ruz nərme təza nun xurdənbu,— gufdi Zarvərt.

— Əxl dədəj ən uho nundəbənd bu,— gufdi Rusik.

Ixdilot burra omo, ərl cykl ixdlotciho omorut ruje Sonja və ə nubotəvoz sər gyrdyt ərl imborəkbu soxdə urə, tik gyrdə dygyrə və dənişirə ə sifətju. Jəkəm hərə burra omorə bəqdə ixdlot gənə sər gyrdə omo.

— Ə jor işmu mundi, cy birəbugə jəbo? —pyrsi sijəh cərdəjə Margarita.

— Cy? Cy?—məraqlənmış bisdorut ixdlotciho.

— Bəgə ə jor işmu nlsdi, cytar jəbo ə imurəvoz vozi soxdəkl Sonja həjəbo ə xori ofdore həmməj ju kovri vəşəndgə?

— Əri, əri əril—çohob dorut İxdiloteiho.

— Çingirə Danjel vəgyrdə urə ə qiçoq xyşdə, bərd ə xunə.

— İmu İmuholş nə danusdım, cy birəbugə urə.

— Əz umuhojəvoz İmu urə dirəş nə dirəjm!

Hərəj İxdilote gənə burra omo. Kələ xəhər həton dirəmo əri vəçəsdə, lov soxdə bəlhoj minat¹ xyşdəre, qənəthorə xuno. İxdiloteiho sər gyrdyt cək zərərə.

— Gufdirənyt ki... volsdənbu sər gyru burra omorə İxdilote Margarita, omimo pəsəj jurə nə ovurdə gufdi:—Əh ə çəhəndəm boşgul Ni vərzy!

—Cy gufdirənyt ki?—məraqlənmış bisdorut xəhərgillho.

—Xudo danusdə, rasdigə, durguntgə! Gufdirənyt gujo İnçoj Sonja ə porjadkə nısdı,—çohob do Margaritə, vonorə əngyşdə ə pyşoni.

— Unihol Məş ədənbvrym fikir soxdə: „İnço cылgə hisdi“.

— Gujgə urə hıc əqyl nısdı,—duraz soxd İxdilote Margarita.

Həmmə ə nımə ryxşəndirəvoz, ə nımə ə holju darafdəirəvoz dənişlyt ə Sonja.

— Həri, İmuhoj i xyşgə Zarnışan bitəv hylomə mıcarunu, zir-zəvər misoxul Bəqdə

¹ Rui partal-movl zəni ə burra-burra bəlho və qulhorəvoz, komirəki vokurdənyt joşlyjə zənho.

cytar, jəbo vniş-o, həjəbo hərys ju—kəm əqylil—gufdi Mardçan.

— Əri! Xilos sox xudo! Əxi u zən nisdil, sadanl, bəhəmə Satənlill!—gufdi Rusik.

Gjylnaziş xustə nisdil Muxurut uho jəzuqə Sonjarə, muxurut lap jəzuqəl

— Muxurut? Xərə gofhoil Bəqdə Danjel-ışu əz Sonja xubl bəgə? Nəh, həzilihə, çinglrho həmmişə toj xyşdəərə ofdənyt.

— Əri! Duzi əxl! Danjel İmşuruz—qəbiləi. İşmu dirənşrit, cytar u şəhmələre bərdənbugə ə pyşoj hərisl? Cytar vəşəndənbugə xyşdəərə, vəçəsəndənbugə—jə xəndəi bu!

— Xəhərgill ofdi əri xyşdə!

Həqətənlş, u şəv jəkiş əz dəmyrci vəş-qəj həcu Danjelə xuno şor nə bu. Nə dənıştrə ə voisdəi qohumhoj xyşdə, u hələ noki omorəbu ə hərisi, hətto bujruqlş dorənbu, vokurdənbu dəre əri həton və əri hərys, hovohoj vəçəsənlş zakaz dorənbu.

Ü gəjmiş bu ə taza cuxo, ə sər ju vəbu gyvə zərə omorə kiləh. Ü ə takaburirəvoz burbundənbu ə həmmə cuxoj xyşdəre, çurubhoj xyşdəre və ə həmmə gufdirənbu ki, hərys duxdi əri ju cuxorə və bəfdi çurubhorə. Ü gufdirənbu ki, ə İmişəvi şəv əri ju duvoinə hərisl—ən əlror zərəjju Murad və ən xotun—Sonja.

Mə səvgənd xundam ki, ə hərisi ən uho mə bijo gərdunum şəhmələre gufdirəl Di urə

inçol—gufdi u, parundə şəhmələre əz dəş qulluqciho.

Və əz kilisə tə xunə ə jəkiş nə do u şəhmələre.

VII

Ə qəriş əl niməvacarusdə şəhərlə qəbiləj nundəbənd hoşlr xundə omrənbyryt. I kiflət ə i şəhərlə omorəbu əz i nəznikə kənt bisd pənç sal əz i pyşo. U vaxdi ə sər kiflət poisdəbu Sarkis, bəbəj Muradiho, dyjymyn kələtəj xunə bu cykləl biror ən u Danjel. U məhəli əqylsyz sərnovu və zəhmətə dusd doşdəgərə dərzi bu və ə qəriş sənihətkorhoj tsex jurə zurbajə fıymət bu. U duxdər usdaj xyşdəre ə zəni vəgyrdəbu, jurə sə salə duxdərliş bu.

Danjel kiflət pərəs bu, u həci dusd doşdənbu kiflətə, diñçə sənihətkor dusd doşdə danyhorə xuno, əri komiki kiflət hisdi dəsdək və təsəlimi. Nərimi və rəhməgyni ən u rasirənbu tə quvotsyzi. İllohki vəgəsirəbu ə duxdər xyşdə, ə komirəvoz ki u qədər syz vozi soxdənbu. Vəgyrdənbu urə ə sər zanihoj xyşdə, moc soxdənbu və əz şori pyrsirənbu:

— Oj, xudo, hisdi mi əz tikələ həziztə ci?

Ommo duxdər Danjel qurbuj syvyrcə bisdo.

Bitəv sal ə ruj Danjel xəndə nə voromo. Ommo i saligə zən, jurə bəxşi jəkiğəş əzuni həzizə duxdər. Kyhnə jarə hələ dyrysd xub nə birəbu, qlsmət jəkiğəş zə ə u. Jəbo zən

Danjel ov vęgyrdęki, syrtniř birę ofdo ę luqonę col. Sęr ęn u voxurdębu vę dy ruz dęgęřdę bęqdę u myrd. I qoziję ę nořumoř Danjel kęlę męhęliqot girovund. Amęarę męhęho u tęhno mundę ę dęrdęvoz myxřyl biręnbu. Hęr ruz rafdęnbu girlsdęnbu ę sęr qovręj zęn xyřdę. U ę gurunę ċiro nę biręnliję qęm ofdo. Bitęv ruzho u gęřdęnbu ę męhęlę ę jękiręvoziř gof nę soxdę, kor xyřdęrę soki řęndębu. Jurę męręqlęnmiř soxdęnbuho bu ęnċęq duxdęr ju, komiki ędęnbu kęlę birę vę omorę-omorę uxřęř zęrę ę dędęj xyřdę. Danjel dęniřirę ę tęhęr řęj ęn męh mai yřyqly byrytho cymhoř ęn u, qędęr syz timor soxdęnbu urę. U hic nę razi nę bu ęz tovnęj ęn u ki, xudo jurę kuk nę dori duxdęr dori gufdirę.

Jęvoř-jęvoř ovilt Danjel sokit bisdo. ę si-fętęn u gęnę xęndę voromo.

Ommo qlismęt ę pęsęj ęn i ędomi ędęnbu gęřdę.

Duxdęr ęn u hofd sala bu, ję qęmlyję qozlijęgęř biręngę.

Racę ruz maj bisdo vę sęhm ęri kosibę zihtdęgorhoř řęhęrlę. Hic ę xęjęl ęn i będmozoll nę birę, Insonho ę xęjęl hęmmiřęinę korho vę qęjquhoj xyřdę byryt. Hęjębo řinrę omo sęs ęz zir xori. Hęjvonho ę řiviř diromorę buruċ ędęnbryryt zęrę, xori ċymysd vę bitęv řęhęr dępici ę zir tuz. Hęmmę ędęnbu vacarusdę, parcę zęrę, ofdorę, sęnq ę sęr

səng nə vomund. Ə jə minut şəhər carusd ə jə şələj vacarusdəl, və xilos birəbyrytho ədomlho ə səhməvoz vədlromorut ə kuca. Ə i məhəl dərzi Danjel nyşdə ə sər dəzgox xyşdə, ədənbu duxdə. Əz həmmə pyşoki, məhlymyki duxdər ju ə jor ju omo, və u poj birəhne, kiləhsyz vldovusd ə xunə. Əz məhələj xunə səs girlsdə ədənbu omorə. Jə dəsde zən ə corkinə myrd şələj xokoru polsdə, qiroq polsdut, rəh dorə Danjela. U diho ci, tə hımyrboqi xyrd soxd zindəguni jurə...

Ə qəriş xokho ə sove-sov birə sinərəvoz ofdorə bu mundə duxdər ju.

Həmməj ən lhore İxdilot soxdəbu əri Sonja, kələ xəhər şyvar ju, Nargis. U əz həmmə pyşotə nəznig birəbu əz Sonja, və İni nyşdə ə pyşoj pənçərə ədənbu İxdilot soxdə əri hərys qozijəj zindəguni Danjelə.

— Xudo danusdə, cy birəbugə u ədomlra duxdər xyşdəre ə u hıl dirəki! Dənşi u ə İmu, bəqdə gənə ə duxdər, jə gofiş nə vədirəmo əz ju, hic oxlş nə kəşi. U ə səng carusdəre xuno polsdəbu. Həjəbo İmu şİnirəm ə voj zərəi gyrg uxşəş səs. Danjel ofdo ə sər xirik birə ləş duxdər xyşdə, və həci mund tə şəhəngum. Ə xyşdə dirəmorəki, Danjel sər gyrd zərə sinəj xyşdəre ə dy dəsirəvoz. İ ruzigə duxdər jurə qovrə soxdut, u poj birəhne və kiləhsyz ədənbu rafdə ə pyşoj topud. Əz u ruzəvoz, əvəli karaz ənçəq

ə hərəsi ty kiləh vonorəbu. Tə İmuhoj kor ən u ənçəq u bu kl, ə kucəho gəşdənəbu, və dirəkl təpaihoj xokə, pojhorə ə sənqho zərə, nolə zərənbu: Manışak! Manışakləjməl

İmu sİnəmlş soxdim həmmə corəhoj folcİho, və illoçhoj mİnəçİshorə, ommo hİciş kuməkl nə soxd. U vəxdi myrdiho kələ bİror ju, Sarkİs, furuxd tukuj Danjelə, tovorİx vono ə sər qovrəj duxdər və ən zən bədmozol. Əz umohojəvoz u hər ruz rafdənt ə sər qovrəho, və hərboj əz qəriş bazar giroşdə, həmmə ə u burbundə boçəh zərənyt: „İni ədəj omorə gənə çİngİrə Danjell“

Sonja ə dord dorətrəvoz guş doşd i İxdilotə, və hərəs ə təhər nikərə ədənəbu rİxdə əz cymhoj ən u. „Əz İnçə vəgyrdə omorİ num Manışak“—fİkİr soxd u

— Jəzuqə lələj Danjel, jəzuq!—gufdi Sonja hərəshorə təmİz soxdə-soxdə.

Mə ədəm dirə xubə dyll tyrə, həzİzə Sonnecka,—gufdi Nargİs, qəl gyrdə hərəysə.

Ə İor Sonja omo İxdİlot dədəşu, cytar Danjel jurə jəbo ə qİçəq xyşdə ovurdİgə, ju ə kucə əz xyşdə rafdə kl.

— Mə dİsd doşdənym lələj Danjelə, İmuhoj dİjəş ambartə dİsd mİdorum. Əxi dərd bədmozolə ənçəq bədmozolə sər mİjofdonu... —gufdi Sonja və ə sər əxİrlİ gof polİsd.

„Dorun darafdyml—fİkİr soxd u.—Bəlke həjəbo Nargİs ə sər ofdo korə...“

Sonja lərzirənbu ə jor ju omorəki ki tə-
hə sur ju midany əcuq birə gufdirə, ommo ə
azarlyjə hōləvoz ədənbu guzət soxdə u səhə-
tə, kəj u kor mləugə.

Əvəll sə ruz ə xunəj şyvər əri Sonja du-
monly giroşd. Dirə cihə əri nəşinoxə və ambərə
təhərly byryt, və ərl ən u, xutə birəbuho ə
sokiti və ə jətəhəri, cətin bu əri varasirə
uhorə. I ruzho giroşdut ə təhər durazə, gu-
runə xov.

Ommo u ruzho giroşdut, hətisi varasd,
burra omo hərəj əxirsyzə omorəlhoj qinoqho,
və fikirhoj Sonja sər gyrdyt əcuq birərə.
Əz məhr birə cor ruz bəqdə, dygyrə əz ruj
ju vəgyrdyt və ə dygyrəvoz ə jəki gujgə əz
sər noşumojuş jə pərdərə kəşiryt.

Nə varasirəniyə sur hypo əxir əri ən u
əcuq əlsdo.

Təhno munde ə vitoqləj xyşdə, u xəjli və
ə təlhirəvoz girlsənbu. Jəkirəş nəş voldsəbu
viny. Moc səbəhmundəi qəbillə ədənbu su-
xunde lovhoj ən urə. Ə şyvər hic dənışirəş
nəsədanbu, ə sərbəti ən u fikirliş soxdəkl ə
doron ən u qopmiş birənbu dərd və qəhr
omorəi. Insonho ərl ən u həcivonə xuno
omorənbu, komthorəki həjə nlsdiho.

Dirəki dədəj xyşdə, omorəbuho ərl ə ju
sər kəşirə, Sonja şənd xyşdə ə qəl ən u
və ə təlhirəvoz hirke soxd. Urə ədənbu həjə
omorə əri dənışirə ə sifət, syqdə dədəj: ə
doron ən u ədənbu qopmiş birə qəhr omo-

rəl əz dədəj xyšdə. I xərabə korə əri cy sox-
dət ə ju. Dirənlimi dədəj qələti xyšdərə? So-
nja dənişl ə sifət dədəj xyšdə, əri xundə əz
cymhoj ən u ə həl darafdəi və dord dorəirə,
ommo u həçotə mund, dirəki ki, dədəşu
nokl dərđ nəş kəşirə. hətto ə şorirəvoz xən-
dysdəş ədəj xəndysdə. Cytar? Bəgə bədmo-
zoli syqdə duxdər şor soxdə dədəjə?

—Bihil ə i mozolməndə ruzəvoz, xudo
varasunu dərđhoj murə, balajmə,—gufdi nun-
dəbənd, ə qızqinirəvoz qəl gyrdə moc soxdə
duxdər xyšdə.—Bihil boruxo bu ə pyşoni ty
nyvysdə omorəl və bəsdə bijovo bədi, niki dorə
tyrə və şyvər tyrəl Cənd sal mə səhər kəşi-
rəm! Şykyr gərdo ə ty, xudo, imuhoj mə
bəxdəvərym! Bihil mərə, xudo, vinirə u ruzə,
kəj kl duxdər mə ə əcuqə sifətəvoz midənyşy
ə şyvər xyšdə və ə qohumhoju, cytar isəhət
dənişirənlihorə xuno...

Sonja ə həçəlbirəvoz ədənbu dənişirə ə
dədəj xyšdə. Oj, xudo, əri cy şori soxdə i zən?

—Əri, balajmə,—gufdi gənə nundəbənd,
çohob dorərə xuno ə səssyze pyrsyş ən u,—
şorum mə imburuz və bovor soxdənym ki,
xudo midy mərə dijəş kələtə şori. Dy xov di-
rəm mə. Jəkl ə çigə omori, unigəş mijov...
Ty girisdəni? Fikir nisdı, məş girlsdəbyrym dy-
gyrə əz ruj vəgyrdəkl... Xutə miboşi balajmə,
mivni kl, ə dynjoh zihisdə xubi gufdirə. Şyvər
ty ən mərə xuno həcy insofsys nisdı. Mə bəd-

mozol. birəm, ty mozolmënd miboşi, əgər xudorə u kor voisdgə...

Sonja məhənoj gofhoj dədəj xyşdəre ə sər ofdorənbu, ommo tə əxir nəş varaslrənbu. Cytar əxl ju mozolmënd mibu, jəciki jurə əz şyvar dənişirəş xoş nisə omorə?

Ommo jə kəm vəxd giroşd, l nə varaslrəş vir əlsdo. U jurə xəbər nə birə, razi əlsdo ə qismət xyşdərevoz, və zindəguni əri ju şirln omo. Giroşd varasundə nə omorənljə səhm pyşoj şyvar, və vir əlsdo əz u qəhr omorəi. Əxirdə u varasiki, şyvar ju əvəl fikir soxdənbuhorə xuno, kubutə həjvon nisdi. Nəh u nərmi, rəhməgyni və həzizə dusdi komirəki voisdəniho bəxdəvərliju. Şyvar ə urəvoz rafdor soxdənbu, ə lov birəniho buholyjə gyləvoz rafdor soxuhorə xuno, tərsirəki ə voxurdəl xyşdərevoz nə vəngəny nazuşməndə vəlgləhojurə. U ə Sonja dənişlrənbu ə səssyz şorljə dənişlrəlrəirevoz, ə təhər həll ə şorlrəvoz dənişlrənrəihorə xuno ə jurə xoş omorənlho bit.

Və dyl Sonja zuri-zuri kor soxdənbu, u ə ju ə lçirə təhərəvoz dənişirəki. lmuhoj urə dijə nəş tərsundənbu timor soxdəlhoj şyvar, və ju xyşdən juş timor msoxd, əgər həjə kəşlrə və utalmişə nibisdgə.

lmuhoj ərl ən u qərübə omorənbu kl, ju əz l jəkəm pyşo əri myrdə ədənbu lovo xosdə gufdirə. Ox duz əu dədəşu, gufdirəki, ju mozolmënd mibu gufdirəl

Ommo bæhzi vaxd uræ utalmişi dorænbu væ æ şivlş dirovundænbu bædæ şæk. Əri, u dusd doşdæ şyvær xyşdæræ, ommo xyşdæn juræ ix-dijor hisdi mi æri dusd doşdæ omoræ? „Næh, næh!—çohob dorænbu u ædærdævoz.—Mæ lolq nisdym, mæ çinlynym u hælæ næsda, ommo æ i zuri midany...

Jæbo şyvær ju æ zarifætrævoz gyrdæki æz zir cunæjy, Sonja gyrd dæs æn uræ væ hæl soxd æ dæshoj xyşdærævoz væ sæxd dænişi æ cymhoj æn u xændysd. U hæzyr bu æri pyrsiræ; „Danusdæni mi ty, æ mæ bædæ ryh dæri gufdiræ?„ —ommo buqoz ju qyç dlromo væ u jæ gofiş soxdæ næ danusd. Ommo æ sifæt şyvær burbunda næ ælrænişæ bæxdæværi nyvysdæ omoræbu. Cymhoj şyvær ædænbryt suxdæ æ myhbætevoz. Murad takaburi soxdænbu æz zæn xyşdæ væ tæhærlf dorænbu uræ æ ki dædæj xyşdæ.

—Dærd ænu nisdı ki bæbæho-dædæjhoj æn u kosıbyt gufdiræ! I jæ hævæ kor nisdı. Toki mære æz u xoş bljov, dişæ hictş gæræk nisdı mære, æ xudo şykyr, mæ æz qısmætme ambar razinym.

—Xudo do, kuk mæ, xudo dol İmu-dyşmæj ty nisdım, xæræbl ty næs voısdæ İmure, —gufdiræbu pıræ Zarnışan, hælæ gænæ razi næ blræ æ u korævoz ki, duxdær nundæbænd væ æn dæmyrcı danusdæni bæxdævær soxdæ kuk juræ.

Ommo Gyjınaz hæ sæs syz bu, væ æ dy mæhænolyjæ tæhærævoz ædænbu særæ voçovundæ: „ Mizihım—mivınlım.“ Uræ voısdænbu ki æz

Sonja ja xərabə kor biljofu, ərl duz vədtrövundə qəhr omorənijə fikir xyşdəre. Urə qəhr omorənbu əz çovoni və gygcəgl Sonja. Kələl hərys birə hisdi, əz Sonja Gyjlnazə kələ ix-dijorihə və hykym bu ə xunə, ommo u danyşdəbukı, əgər xysyrə xoş omogə əz cyklə hərys, u vəxdi həl dəglş mləu.

Hələki Sonja ə mldialrəlrəvoz guş doşdənbu ə hələvo birləihəj ən u və vomuxdəlhə ju, komihokı ju hlc mihtəç nə bu, ə həmmə kor gofsyz tobih birlənbu ə Gjylnaz, komikı dəşəndənbu ə ju nə varastrənijə, çlro nə birlənljə bim, illohki ə tlcə dənışlrəi xyşdərəvoz. Hə l çlrə tərş bu urə ə pyşəj xysyrış, cymhəj komiki luqon nyşdə ə zir əşdyquljə pyşoniju ədənbryt suxdə ə dərđinə xəndərəvoz.

Ommo nə dənışlrə ə l cor cym, komihokı şəv, ruz ə pəsəju gəşdənbrythə, Sonja xyşdəre bəxdəvər dirlənbu: u dusd doşdənbu və juş dusd doşdə omorənbu.

Jəbo Sonja nyşdə ə pyşəj pənçərə ədənbu Muradə guzət soxdə, komikı mijosd əz bazar vəgəşdə. Ommo ə çigəj Murad vədi bldo ə məhələ Danjel Əqylsyz dəsədəcərə ə sər duşhəj xyşdə gyrdə məhənl xundə-xundə ədənbu omorə. U kləh syz və poj birlənləbu. Bəş dəsədəcuj ən u varajundə bu ə jə dəsədə çurə gylhorəvoz. Rujə pənçərə omorə, Danjel ə hitjotirəvoz əz dəsədəcə vəkənd gylhorə və duraz soxd uhərə ərl Sonja.

—Həzorbə duvo əri xonum-xotun məl
Mə ədəm əz doq Qliz Qələsi omorə, əz unço
cirəm əri ty l gylhorə.

Sonja xəndysdə vəgyrd gylhorə, və vuj
soxdə gufdi:

—Cy rəhməgyni ty, lələj Danjel! Mə ihorə
ə ov mldənym və mldorum...

—Hələ ni paçyt,—zijod soxd Danjel.—U
vəxdı mə tazəhoju mijorum. Imuhoy mə hər
jəkşəbot rafdənym ədoq Qliz Qələsi. Əz tə-
pəiho kura soxdəm,u gylhorə. Jəbo fəm sox,
cy gyzəlytgə uhol

—Lap, lap həzlyty!—gufdi Sonja, duz soxdə-
soxdə qyç birə vəlghoj jurə. —Əçə siri ty tə
Imuhoy, lələj Danjel? Xəjli vəxdiki ty ə kilmu
yədi nəbiri.

Danjel jə minut fikir soxd və dəntşirə do-
run məhələ jəvoşləj və surly gufdi:

—Nisdi u, nisdi.

Bəqdə u zurl gənə carusd ruja Sonja və
gufdi:

—Dyrym mə jə qucoqə ə sər həsə, xoş
omo mərə əz ju... Çun mərə mldym, bihlit
məre rafdə ə ki həzizi məl.. Həri cyl, xubi
əri ty İnço, Sonja-xonum? Dylty varafdəni?

Sonja ə utalmışirəvoz quz gyrd sərə. Dan-
jel pəsa-pyşorə fəm soxdə və nəznik omorə
əz Sonja, jəvoşləj gufdi:

—Xysyr xub ə rəh rafdəni ə tyrəvoz. Zən
Karapet İnçimış nəş soxdəki tyrə?

— Nəh, nəh, lələj Danjel. Xysyriş, Gjyl-naziş xubyt, jəkiş əmə dəş nəş zərə, razınym əz həmmə.

— Dəniş, ty durgu məgul

Cy gufdirə ty, lələj Danjell! Kəj mə əri ty durgu gufdirəm?

— Ə ty dəş zənyhorə tikə-tikə mənçynym.

Sonja xəndysd, ə jor ju omorəngə u vəxd-
ho, kəjki ju əz i buləhoj Danjel tərsirənbuho.

— Lələj Danjel, ty gənə poj birəhinə və kiləhsyz əri cy gəşdə?

Diram, həzizimə hərisityrə,—vəssi... Əgər ə ty dəş zərəgor bisdoga gu ə mə. Hələlygə soq boşl, buram mə ə ki şomoş.

Və u zurt-zurt vadarafd əz məhələ.

Və hələ xəjli ədənəbu şınrə omorə xyrlinəjə səs ən u əz qəriş xərebəliho, yşyq soxdə omorənbyrytho ə vərəqlənmişə rigazhoj batmiş-birənəbuho ofdolrəvoz.

VIII

Nundəbənd ə ki duxdər xyşdə omorənəbu ə orinəl dy bo, ommo dəmyrci omorənəbu soki hər ruz. Dədəj hic nəş polsdənəbu əri ci xurdə jə nə bugə əri coj hənçirə, ommo dəmyrci jənçi-qirlə təklif soxdəmund vəgyrdən bu kələ kiləh xyşdəərə, və norə urə ə jən xyşdə xub minyşd, guzət soxdə ci ovurdərə. Sonja ambarə vəxd şınrənəbu əz tovunəj bəbəj xyşdə gof zərəihoj xysyr və ən Gjylnazə, və

nəsdanbu jə gofiş gufdirə ə bəbəj xyşdə u kəmtə bijov gufdirə ə kişu.

— Ədomi bijo qitmət xyşdə dany,—gufdirənbu pırə Zarnišan burnovti buj soxdə-soxdə.—U vaxdi insonhoş ə ju hyrmət misoxu. Nəbugə cyi u ədomi, komiki hyrmət xyşdə nəş doşdəniho! Ojtmət ən u jə kəpik. Mə əz u ədomiho nisdy m ki, komihorəki ambar gof soxdə xoş omorə, ommo ə hisobirəvoz mijo gufdirə bijov: ədomi xudoi, cytar əxi ty xyşdən ty nəş varasirəki, cylkiyə pojhoj ty xorimurə murdal soxdənyt gufdirə! „Fəl

U corzani zərə nyşdəbu, Sonja dəshorə ə qultuq donərə və sərə dullu gyrdə polsdəbu ə pyşoj ju.

—Mərə həjf nun nəş omorə, gufdi gənə Zarnišan diyəş ə qəhr varafdə.—Voisdənt jurə —əri ju hər ruz xurəkiş Imfyrsym, şorobiş Imfyrsym, ərəqiş imfyrsym, bihil xuru, pi-jonskəi soxu ə xunəj xyşdə, ommo xunəjmə —duxon nisdil!

I ruzigə Sonja hərsə cym gof soxd əri dədəj xyşdə əz tovunəj ən i ixdlot və minət soxd əri gufdirə ə bəbə xyşdə ə pyşoj kəs xyrd nə soxu gufdirə.

Hə ə u şəv ə xunəj nundəbənd bəhs ədənbu giroşdə. Zən ədənbu gufdirə ki, həjəl dyl xəlqə zərə ə hər ruz ə qinoq, rafdəirəvoz, ommo şyvər bəvor nəş soxdənbu ki, əz rafdəi ju qəhr mijov gufdirə uhorə.

—Həmməj ən İhorə Sonja əz xyşdə ədəj gufdirə. Mə urə şİnoxdənəm...—gufdirənbu dəmyrci dijəş səsə zəvər soxdə.—Bəqdə cytar? U İmuhoj zən hoştrə ədomini, uniki jurə ədəj həjə omorə, dəshoj bəbəşu ə qurum dərl gufdirə. Mə hə səbəh mijofum şyvər ən urə, həmmərə İmpyrsym. Mə İ korə həcl nihilyəm —məmə Pumpuluzants Oskan gufdirənytl Əgər Murad gufdigə ki, jurə nəş voisdə mə ə xunəj ju əljom, hə unço tuf mışənəm ə sifət ju, varasd. Səvgənd xundənəm ə xudo, ə ki hyrmətlyjə ədomiho tuf mışənəm, və tə hy-myv boqi omİn! Dijə hic poj mərəş nİnym ə qopu ju.

Nundəbənd nəhoq ədənbu bovorin dorəki, Sonjaluoq İnço jə kor nisdi, nə Muradaş əz İ kor xəbər nisdi və ə u gufdirəş gərək nisdi. Dəmyrci quduz birə hə ədənbu gufdirə.

—Nəh, buqoz xyşdən Murada mygyrym mə. Mə əxi duxdər məmə ə xyşdəni Zarnışan jə nə bugə ə zən cupur nə dorəm.

Cytar gufdihorə xuno, hə həcy soxdəş soxd.

İ ruzigə Murada dirəngə, dəmyrci sər gyrd ə u oxmurl soxdərə.

—Pohl İ cy taza porjadkəhoi vədəşəndət ə şəhər İmu İ kəntciho. Hic şİnrə omorə koriki, domor piş soxu əz xunəj xyşdə qəbillərə? Hələ hic jə məhiş nə giroşdəki: Ə çəhən-dəm boşqu u jə pəjlə əraqışmu! Cyi, bəgə mə ə u mihtoçum?

Murad ə komiki hiçiş məhlym nə bu, ə
həçəlbirəvoz dənişi ə qəbilə və ə nərmişəvoz
gufdi:

— Mə nəş varasirənym ty əz xyşdə əri
cy vadarafdəjgəl Dərhoj xunəjrənə şəviş ruziş
hərzojyt əri ty. Kəj tyrə voisdəgə bijo, xu,
hənç, ə xunəj ty boşhorə xuno.

Dəmyrci nərmişəvoz.

— Həri?—gufdi u dəgiş soxdə səsə.—Əgər
həcunigə ty porjadkalyjə ədominil Çovonho
bijo hyrmət kələhorə gyry. Xub mibisdo, əgər
ty ədominhoj tyrəş momuxdigə əri həci rafdor
soxdə ə xəlqəvoz!

—Ədominhojmə ə ty jə gofiş soxdə nida-
nyt. Ty—qəbiləjməni. Dəhişdənym mə tyrə
ə xunəjmə, jə nə bügə nəh—u kor məni, kor
ən uho nısdı.

— Moşalloh kukl—boçəh zə Oskan əz şori.
— Di jəbo tyrə moc soxum!

Ommo u həjəbo gənə qəriş bisdo, nəş
voisdənbu urə borışmiş birə həci zu və ə
nərmişəvoz.

— Pohl—gufdi u əz domor, voçovundə-
voçovundə dyşhorə və dənorə dəshorə ə
qəş.—Ty həci danusdəni, mə mihtəçum əri
xunəjty? Mərə, bıror, Pumpuluzants Oskan
gufdirənyt! Təjtə həzor bo minət nə soxut,
mə jəboş nijom. Ambar gərəki mərə həşir-
hol Ty ə mə qırjət burbun, nəbugə pul cyi?
Cylk ən dəsi. U imburuz hısdı, səvəh nəh.
Mərə qəjqujty bərđi, nəbugə cyi əri məl Əgər

ty hyrmat mərə nə doşdıgə, porjadkalyə
ədəmho ə əngyşdəvoz cymhoj tyrə sula
misoxt.

— Həcunil Həcunil — razi bəsdə Murad,
əri sokit soxdə dəmyrcirə.

Hə ə u ruz u dəs nə vəgyrd əz Sonja,
hə pyrsi əz u, i kor cytari korlgə. Sonja
xəjli nəhst gyrd, ommo əxirdə məçbur bəsdə
əri gufdirə duzirə. Murad hə u səhət rafd ə
ki kələ zən.

— Əvəli və əxiri karaz ədəm gufdirə ə
ty,—gufdi u çyrəhətly,—əgər jədəsigəş əz zən-
mə i çirə gofho gufdiritgə, məgyrym urə
mihilym muram və sər mygyrym təhno zihis-
dəre.

Əz i kor bəqdə Sonja əz cym plirə Zar-
nişan dileş ofdo.

— Poj—ə əqutərəvoz gufdi Gjylnaz.—I hələ
gylləhojuni. Miviny m əxir ju cytar mibugəl!
Mə i cymhojmərə vəkəndə əri səgho mişə-
nym, əgər i markuləl mərə əz şyvərme çiro
nə soxdgəl..

Və zuri Sonja di tərs ən hol xyşdəre. Nə-
dənişirə ə dilməzə xosjətju və gofsyz tobiq
bləl ju, dyşməhoju hə ədənbəryt çəhd soxdə
əri xyrd soxdə jurə ə pyşoj Murad.

Əvəldən Murad həsi birənbu, şinrəki gof
zərəi əz tovunəj tənbəli və midl nə bləri Sonja,
ommo bəqdə qəror soxd əri uhərə sinəmiş
soxdə. U zuri varasi ki, blətəv kor xunə ə
gərdən Sonja vəri gufdirə. Əz u bəqdə, jəbo

æcuq vatyndysd æ kælætəhoj xyşdə və gufdi şək mundəi xyşdəre əz tovunəj Insoflyi ən Gjylnaz. Gjylnaz bkəjf bİsdo və şukəjət soxd æ şyvər xyşdə. Cupurə Karapet sərkuş zə bİror xyşdəre əz tovunəj xərəb rafdor soxdəi æ zənjurəvoz, və æ hərəj bİrorho çəng ofdo.

Zarnİşan və Gjylnaz lap İmİdsyz bİrəbyryt əri Muradə æ zənəvoz xərəb soxdə danusdə, ommo æ İnço qİsmət furuxd Sonjarə.

Bu səbəhmundə ruz jəkşəbot. Bİtəv kif-lət əri coj xurdə nyşdəbu, cojə ədənbu Sonja dəkyrdə.

Ə xysyr xyşdə pəjlərə dorəkt, çəndəg Sonja gujgə xİnik bİsdo. Əri ən u həci omo ki, gyjgə əz kəmər ju ədət xİnlkə kyrmho gəş-də. Ə çəndəg ju vİç gəşd. Sonja boçəh dəşəndə hərəzo do əz dəs xyşdə pətnusə və ofdo æ xori. Gjylnaziş əz tərş boçəh zə. Zarnİşan zani gufd. Karapet qəjlənə əz ləhə vədəşəndə, æ həçəibİrəvoz ədənbu dənİşİrə æ xyrd bİrəbyryt-ho pəjləho və æ xori rİxdəbuho coj. Murad hə u səhət çəsd vəxyşd əz çİgəj xyşdə və vİdovusd æ kl Sonja əri urə tik vəgyrdə. Ommo dənİşİrəki æ sİfət ju əz səhm xyşg bİsdo murd æ çİgəj xyşdə. Həilhoj Karapet voj voxuzundut. Kələtəho həci dənusdənbryryt ki, Sonja æ nəqəfİll cəmysdə ofdori gufdİrə, ommo dİrəki qİp-qİrmizi bİrə sİfət ən urə, kəf soxdə ləhəjurə, æ hərəj dənduho domundə zuhunjurə və şİnrəkl xyrlnə jurə, æ sər ofdorut korə.

— U əz xyşdə rafdil — boçəñ zə Gjylnaz və dəgyrd ruj Sonjarə ə şol xyşdəərəvov.

Kələ zən gənə sər gyrd zani kufdə və voj zərəre. Karapet ə dərd girifdor birə təhərəvov dənişi ə biror xyşdə. Ommo Murad hə poisdəbu ə çigəj xyşdə, cymə nə vəgyrdə dənişirə ə zən xyşdə, komiki kuməksyz ofdorə bu mundə ə xori.

Həmməj ən i kor jə minut kəşi. Zuri sifət Sonja vokurdə omo. U sər gyrd ə xyşdə diromorərə.

Hə u səhət xəbər firsorut əri nundəbənd.

Şyşən ə xunə diromorəmund, Zarnişan boçəñ dəşənd:—Duxdər ty—çinlyni.

I vəs bu jəzuqə dədəjə. Rang ən u bitəv rafd, və giroşd ə vitoq duxdər xyşdə.

Sonja partalho ə tən vəri dəgəşdəbu ə sər krovat. Ə kynç, ə sər sunduq nyşdəbu Murad, və ə sər qul vodorə xyşdəre, gof nə soxdə ədənbu dənişirə hə ə jə çigə. U jəvoşləj tik gyrd sərə və dənişi ə qəbille ə pyrsys və ə minətəvov.

— Duxdər ty—çinlyni?—ə nime pyrsysə təhərəvov gufdi Murad və səssyz poisd.

Sonja dəgəşdəbu rujə carundə rujə divor. U dərjəsd dədəşu diromorərə, ommo gənə nə carəsd rujə u, tərsirə əri dənişirə ə şyvər xyşdə.

— Duxdər ty—çinlyni?—gənə gufdi Murad.

— Ox, bihil asmu ə ataş carəsdə blyofdonu ə sər mələ—ə dərdəvov boçəñzə u.

Murad dijə hlc gof nə soxd, dənişirə hə ə u çlgə. Ommo l səssyzi əz həmmə zijodtə ədədbu kyşdə nundəbədə. U lap bəxdəvər mləlsdo əgər l ədomi vəxyşdə ə jəbo zərəkirəvoz çun jurə mosdogə. Ommo Murad gof nəş soxdənbu, nəş çymysdənbu.

— Jəkəm ov! — jəvoşləj gufdi Sonja, gujgə tərstrərə xuno ki, şyvər ju mişinovu gufdirə.

Şyşən pəsə-pyşorə fəm soxd—ov nə bu. Ov əz u xunəjgə mijosd ovurdə omorə. Ommo ə unço jəzuqə zənə ədənbu sud guzət soxdə. U əri ov darafdəki sə çyfd çym ə qəhr-qəzəbəvoz ədənbryt dənişirə ə u. Dyl jurə sula soxdut ə dərzərəvoz. U ə sər ofdərən bu ki, sudho əz ju varasundəl talab misoxut gufdirə və ə gərdə vəgyrdənbu ki, dir, zu, əxirkl jurə ə pyşoj ən lho əcuq poisdə gərəkl. Əz u səbəb, u ovə bərd əri Sonja və vəgəşdəki grafinkərə no ə çlgə ju və xyşdən juş poisd hə ə unço. Əvəldən gof soxd Zarnişan, xokijə sifət komiki ə qəhrəvoz ədənbu nəfəs kəşirə.

— Şolum əri mozolməndə dədəj ən mozolməndə duxdər! Pyşovo bijo, moc soxim bəlhoj tyrə, sər tyrə şurim ə ov qyzyrgyllirəvoz pojhoj tyrə xlnə zənim, yşyq cymhojmu, qəbləl Duxdər ty—buholyjə mirvorin! l çirə mirvorl əri əngyşd şoh həməl mijov. Bura, pojho jurə şu və ov jurə xul Pohl Ty hələ ə ruj hylom dənişirəş danusdəni?! Xori paraş nəş

Birə əri tyrə fubərdə?! Və xyşgiş nəs birə u əkin,
ə ciçoki poj ty voxurdəniho?! Rysvəñ gərdəş
ty, həci imu rysvəñ birəjmhorə xunol

Nundəbənd ədənəbu guş doşdə i nifrihorə
gof nə soxdə, çyrəhət nə soxdə əri dənışirə
ə kələ zən.

— Imu şor bisdorimki, Imurə çovonə,
gygcəgə həryst gufdirəl—duraz soxd gof xysyr
xyşdəre Gjylnaz.—Xub şor bisdorim hic guf-
dirənış nisdil Hələ əz u bəşqəiş, qohum
birəjm ə nundəbəndəvoz, komiki nunhoj kəsə
burçundəniho, və ə murdalə pijonskəjə dəmyr-
cirəvoz,—hələ imuhøj bijo ə xunəjmu çinlyjə
duxdər lşurəş qulluq soxim.

Səjymyn sudja gof soxdəki, nundəbənd
pijšosinərə tik gyrdə təmiz soxd hərshorə.

— Mə ədəm kutəñ gufdirə,—gufdi cupurə
Karapet.—Vəgi duxdər tyrə bihil bura əz inçol
imurə vəxd ə pəsəj çinlyho gəşdə nisdil.

Ə dəmoj dər vədi bisdo Murad. U sypənc
bu və sifət ju ə həsiljətirəvoz ədənəbu çymysdə.
Karapet urə nə di və gənə gufdi:

— Vəgi, vəgi duxdər tyrə ədəm gufdirə
ə ty, bər urə ə ki ty, vəgi mol tyrə, imurə
gərək nisdil

— Sud ki nori tyrə?—əz xyşdə vadarafdə
boçəñ zə Murad.—Ki tyrə sud noriki, tyrə
voisdəni piş soxi əz xunə zən mərə?

Jəkiş guzət nəs soxdənəbu ki, u taraf zən
xyşdəre midoru gufdirə, hələ imuholş, u mozol
jurə xyrd soxdəngə. Karapet ə həçəibirəvoz

danişi ə u. Ommo Zarnişan nə doşd xyşdəre.

— Sud həmməj mu—xudol,—gufdi u əz Murad,—ommo mə dədəjym və nihilyim ki, kuk mə ə bədə ryñ dərtjə çinlyrəvoz zihy!

Murad omo ə kl dədəj xyşdə və moc soxd dəş jurə.

— Kuk bljo mldi bu,—gufdi u,—və tə Imburizinə ruz ə ruj ty gof nə ovurdəm. Ənçəq jəbo ə hymyrmə ə çlgə nə ovurdəm gufdirəj tyrə, və xudoş tənbiñ dori mərə. Imuhøj mərə voisdə votovum u tənbiñə, bihil dijə mərə əri urə votovusdə.

— Əxirki, tyrə nəş voisdə əz çinly çiro birə?—boçəñ zə kələ zən, səxd-səxd gufdirə gof „çinlyrə“.

— Nəş voisdə mərə.

— Nəş voisdə ruj carundə əz u, əz komiki xyşdən xudo ruj carundiho?

— Nəş voisdə mərə.

— Həjfbərl mikəşi.

— Cy ərl mə nyvysdə omorigə—u bijo ə çlgə bljov.

Murad birdən birə, carusd və əz rəho buho dər di Sonjarə, komiki tik gyrdə xyşdəre əz sər krovat ədənbu guş doşdə ixdilotə. Si-fət ən u ə təhər vərñ sıpl bu, və cymhoju nəş çymysdənəbyryt.

Dyl Murad əz jəzuql slqmiş bisdo. Ommo ə dorun ən u xəbər bisdorut noki jəzuql və myhbət, hətto xyşdənəxohiş. Əxi i duxdəre xyşdən ju vçlri, bijo şəny ml ju urəl O nəhl

— Mə əz u çiro niboşum,—gufdl u ə çyrəhəllijə səsəvoz,—əgər həmmeş çiroş bils-dogə əz mə.

Gufdirə lrə u zuri-zuri giroşd ə u xunəj-gə, ə ciçoki rasd omo ə cymhoj Sonjarəvoz, pur byrytho ə razi birəl, ə səhm və ə lmdəvoz.

— Minəçibl girovundət ə kukməl—boçəh zə plrə Zarnişan.—Minəçibl girovundət və dəşəndət ə pənçəj çinlyl

IX

Guzət nə soxdənijə zarbəj qismət pur soxd dyl Muradə ə qəm və ə dord dorəlrə-voz. Nə votovusdənl gurunbu əri ən u, dəni-şlrə ə dərdəvoz kyşdə omorə zən xyşdə ə xyşdə domundə sifət ən u, ə myhkəm ə sər-sər jəkl vərlijə lovhoj jurəvoz. Bəhzi vəxd ə dorun ən u qopmiş blrənbu qəhr omorəl əz i zən, əz komiki jurə xoş omorl. Əri cy furmundl jurə u, puzmiş soxdl əcuqə ruz jurə? Ommo i qəhr ambar nəş kəşirənbu, dorə çigəj xyşdə kori soxdəl ovilli və ə həl darafdəirə.

U ə qismət xyşdə şukəjət nəş soxdənbu, hlsob soxdə təxsir kor xyşdən xyşdə və bitəv darafd ə ovilli xyşdə. Əz l bədə ruz bəqdə u bitəv jə orinə əz xunə nə vədiromo. Əri ən u həci omorənbu ki, lmuhoj jurə ə əngyşdəvoz lmburbunut, ryxşənd misoxut ə ju, jə nə bugə ə ju jəzuqi lmbəryt. Kələ birorjurə voisd əri korhorə ə jor ju ovurdə.

ommo Murad ə vizor omorə təhərəvoz dəse voçovund.

— Mərə dije kor nısdı.

Şəvhərə u xovsyz girovundənbu, ruzho oqur-domoqlı gəşdənbu ə qarış xunə, jə nə bugə nyşdə nə çymysdə hə ə jə çigə dənişirənbu. Sonja ədənbu dirə səhərhoj şyvər xyşdəre. Ommo cy midanusd soxdə u əxl? Ə pojho ju ofdorə bəxşləmişi xohu? Bəgə l kor kuməki mısoxu, bəgə l kor vəssi?

Sonja nəş votovusdənbu səs syz poisdəi ən i ədomirə.

— Guş vənı ə mə,—gufdi u jəbo,—tə kəj ty həci səs nə soxdə dyl tyre vənçirənini?

— Tə u məhəl ki, dyl hisdi,—çohob do Murad.

—Bihıl vənçyny xyşdəre u ədomı, kəmi-ki təxsirkor hisdiho. Ə ty cy təxsir vəri?—gufdi gənə Sonja.

— Bəqdə kını təxsir kor?

— Zən ty, qul tyl Əri cy ty urə tənbiş nəş dorə?

Ə sifət Murad gəşd dərdinə xəndə. U dyşhorə voçovundə, razi nə birəni cərx do sərə: „Mə əljo tənbiş dym mi l fəqirə cıre, komirəki xudo tənbiş doriho?”

Sonja ə sər ofdo məhənoj gofsyze çohob ən urə və gufdı:

— Mə xyşdənməş nəş varasirənym ki, cytar xudo tənbiş dorə ədomirə voisdəgə bu i ədomihojgərə xuno? İni bitəv jə orinə şəv

ruz ədəm fikir soxdə və omorəm ə l qəror
kl, mərə əri ə i xunə zhisdə İxdijor nısdı
gufdirə. Hərzo sox ty mərə, bihilym buram
ə kl kələtəhojmə, bihil ənçəq ərl ən uho
dərd boşum. Əgər hərzo soxdə nəş voisdə-
gə tyrə, dəşən mərə ə zir pojhoj ty, kyş
səgə kyşyhorə xunol

— Əgər mə tyrə kyşdymgə, bəqdə mərə
ki mkyşy? Tyrə ə kl kələtəhoj ty fırsorəkl,
bəqdə dərd mərə ə çə İmfyrsym? Dirl...

— Xudo ədəj dirə, cəndəo mərə völd
gujum əri ty kl, mə çİnlynym gufdirə, om-
mə zuhun mə lol bİsdə gufdirə nə danus-
dum. Gy, cy soxumgə mə?

Və hərshə ə təhər nİkərə ədənbıryt rİx-
də əz cymhoj ən u.

— Bİriho, bİrl—əvəl ə qəhrəvoz, bəqdə
ə dyl xyrdə səsəvoz gufdİ Murad.—İmu ə
xudorəvoz çəng soxdə nİdanım. Mə həci kur
bİrəbyrym kl, əgər bİtəv hylomiş ə qərişuj-
mə İmpolsdgə, mə gənə tyrə məgyrdym ə
zəni. Məhlymiki əz xudoinl gufdirə i kor.
İmuhoj bİriho bİri gufdirənym ə tyl Xubl kl,
ty ərl mə jə pəjlə coj bİjor.

Və Sonja ə u cojə dorəkl, Murad dənİşl
ə bİrəhİnə buho gərdən ju.

— Cy bİrl İnçoj tyrə?—pyrsi hə jə bo Mu-
rad, dirəkl ə gərdən ju çİgə dəqmərə.

Sonja zurl-zuri pucund xyşdərə ə şol və ə
utalmİşİrəvoz carund sİfət xyşdərə.

— Cyi i?—duborə pyrsİ Murad.

Çohov qobul nə soxdəki, Murad dəbərđ urə ə vitoq və şoljurə vəgyrdə, fəmə soxd gərdən jurə, ə ciçoki kovri zərəbyryt taza çigəhoj xun omorəl.

—Ki vomuxdi ə ty həci ə təhər qarəci sinərə qərməq bərdərə?—gufdi u ə qəhrəvoz.

Həci tənəli dorəbu xyşdəre, çəhd soxdə ə l korəvoz əri sokit soxdə dord dorəi dylə, və əgər Murad birəhne misoxdğə sinəj ən urə, uməhəli u mldiki, əltəv sinəj ən i jəzuqə zən puri ə nuşunəhoj xyşdəre vənçirəirəvoz.

— Əgər l dəstqəş dyrymgə l korə, ty dije mərə ə xunə ni vini,—gufdi u.

Ə i minut Sonja xund ə cymhoj ən u əvəlinə myhbətə, və dyl ju pur bəsdə ə razi birəlrəvoz.

„Ox, əgər mə ə xok pojhoj tyş lolq bəsdorungə“—fikir soxd Sonja ə dərđəvoz.

Hə ə u ləhəz Sonja di Danjelə, və sifət jurə yşyq soxd şorə xəndə. Və hə i çirə xəndə gəşd əz sifət Muradiş.

Əqyl syz i dəs gof nə soxdə və sər dul-lu ədənbu omorə. U poisd ə migləj məhələ, vodorə xyşdəre ə sər dəsdəcu və dənıştrə-dənıştrə ə Murad və Sonja ə qəməvoz gufdi:

— Zərym mə sinəj mərə və kələ-kələ pyrsyrym: „Farhad hisdi mi ə hylom mozol-məndə ədomi?“ Asmu səs xoxd, xori ə şli-viş ofdo, və Farhad çohov do: „Inson bər hə u ə pyşoni ty nyvysdə omorərə: uni mozolty!“

Gufdiræ I gofæ u do Muradæ dy sib væ gufdi:

— Əvəl buj sox ty, Məçnun, bæqdæ di ə Ləjli. Şir Danjel æri hærдыşmu ovurdi, Sipræ sib—hovunsyzini, qırmızı—mozol. Xov dirəm mæ: Joann—krestitel gufdi ə mæ: „Ki təxsir kor nısdigæ u mozolmændil“

Nundəbænd gufdirəbu æri Danjel əz xyşdə rafdəi Sonjarə.

Murad təklif soxd ə əqylsyz æri nyşdə coj xurdə. Danjel dəshorə ə sinə vonorə sər zə ə u.

Rigazhoj batmiş bürənbuho ofdol ədənbu suxdə ə quqhoj hyndyrə cinorho. Danjel suxdə sifət xyşdərə dorə rujə mızrəh sə bo xoç kəşirə, bæqdə carusd rujə məhərov. Murad və Sonja gof nə soxdə ədənbıryt dənişirə ə u. Ə cymhoj Danjel ədənbu jə qərli-bəjə əşq suxdə. U gof nə soxdə ədənbu dənişirə ə duri ən gorizont, ə ciçokl buluthoj pyşoj poizi ədənbıryt yşyq dorə, ə təhər ə nazyşməndə rangəvoz zərə omorə şidraj doqho. Lovhoj ən u jəvəşləj ədənbıryt çymysdə. Əri ədoml həci omorənbu ki, u ədəj təfilo xundə gufdirə, jə nə bugə gof nə soxdə ə buluthorə ədəj ixdilot soxdə. Siprə ruşhoj ən u sifət jurə bəşqəly surlu soxdənbıryt. U uxşəş zərənbu ə kyhə ofdo pərəs, komkl xyşdərə əz jor vədəşəndənişə təhər şori soxdə, çəhd soxdənbu æri varasirə məhənoj xudojətirə.

U jəvoşləj omo ə ki Murad və sə bo xoc kəşi ə u. Bəqdə vədİrovundə Sonjarə əz yi-toq pojund urə ə ki şyvərju. Şyvər və zən gof nə soxdə tobilı bİsdorut ə u. Danjel gyrd dəshoj ən uhorə və polsd ə mİnçİluq.

— Dənişİt ə asmu,— gufdi u jəvoşləj və ə hÿzətəvoz,— dirənİt u dy qİrmizinə və siprə bulutə? Dənişİt: uho ədət par zərə rujə dy jəki. Şİr Danjel varafdə ə quq doq, və əz unço gəşdi xunəşmurə. Dirəki quq ən İ dorə, u gufdi əri xyşdə: „İni ə unço darafdi ə xori Manİşakləjməl“ Urə racə pyşoni vəbu, mə rafdym moc soxdum... Dənişİt ə lələj Danjel: u kiləhsyzi, poj birəhnəl, urə ə hÿlom hİciş gərək nisdi. Dənişİt: dy bulut əjəki qərİş bİsdorut, imuhøj jəki bİsdorut. Di ə mə dəs tyrə, Murad, di tyş Sonja: şİr Danjel ədəj gufdirə: „Kor Satanall bİjovo ə sər ən u ədomi, İşmurə əz jəki çİtro soxuhə“... Şəvho mə bədə xovho dirənym: bərdənyt mərə ə məhələj musulmuho, əri tasundə ə təhər səg. Dəsdəcurə vosdorənyt əz mə. Manİşak gİrisdəni... Dirənym cytar u ə zir ofdoi, ə xori ofdorİgə mundİgə. U çyrt soxdə vəxyşdəni və xilos soxdəni Danjelə əz dəs çollədho. Murad, Murad, dusd doşdənbÿrym urə ə təhər yşyq cymhojmə. Jəzuqi şİr Danjel, həll nisdi urəl Məgİrlis Sonja-xotun: Danjel—qultynİ... Murad tyrə qəlxənsyz nihily... U ofdorəbu mundə ə zir ofdoi və sənq ofdo ə sər sİnəj ju. Urə bərdyt əz mə...

Dy dyryçdæ hærshe rixd æ sær suxdæ qu-
tinæhoj æn u. Sonja ævæli karaz ædænbu diræ
uræ girisdæ. Ki danusdæ æz kæjævoz i kapli-
ho æ sænq carusdætge æ cymhoj æn ul..

I dærdhoj cænd ruzi æri Murad hiciş næs
omorænbu æ i kælə ovlli gyre, komiki cænd
salho padşohjæti soxdænbu æ noşumoj æn i
æqylsyz. Cy bugæ jæ uxşæşi dæbu æ qışmæt-
hoj æn uho. Væ Murad fikir soxd: midany
mi ju, hæci i ædomiræ xuno vætævusdæ inqæ-
dær dærdæ, æqylsyz biræ væ æz hæmmæj æn i
korho bæqdæ dusd doşdæ Sonjaræ, Danjelæ
xuno?

— Cy volsdæ tyræ æz mæ, lælə?—gufdi Mu-
rad.— Gy, mæ æ çlgæ mijorum vojgæjtyræ.

— Sævgænd xun æ qovræj bævæjty,—gufdi
æqylsyz, hæl soxdæ dæsjuræ,—sævgænd xun æ
qovræj bævæjty...

— Sævgænd xundænym.

— Gu: Dusd midorum Sonjaj mære tæ æ
qovræ darafdæ“. Gu æ xotur Manişaklæjmæ,
gu, æxi jæzuqi Danjell!

— Sævgænd xundænym ki, Sonjaræ dusd
doşdænym væ dusd midorum tæ myrdæ ruz
mæ,—gufdi qızışmiş biræ Murad, dijæş am-
bartæ æ æşq ofdoræ.

Hæ æ u minut, æ dyş æn u jæ şælæ ofdo-
ræræ xuno bisdo: Sonja quvotsyz biræ, ofdo
æ sær æn u. Murad qælgyrd uræ væ æ vitoq
dæbærdæ nuşund æ sær sunduq. Əqylsyz dæ-
dæcuræ tik gyrd væ bulæ dorænijæ tæhær vo-

çovundə urə, vadarafd əz məhələ. Ə kynç məhələpolsdəbu dədəj Muradiho və Gijlnaz, ə həcəibi və ə tiqçətəvoz fəm soxdənbryt ə boroxun giroşdə korhorə.

Danjel əz ki ən uho zuri-zuri giroşdəki, pırə Zarnışan omo ruje vitoq Murad.

— Bihil vinyəm jəbo, cytar i əqylsyzə zən ə əqylzə mərəvoz voldsənlgə əri əqyl kuk mərə vlr soxdəl—gufdi u ə vitoq diromorəki.

Sifət ju ədənbu çyrəhətlyirə burbundə. Əcuq bu ki urə voldsə ə kuk xyşdə əxiri gofə guju gufdirə.

— Əri cy omərəbu inço əqulsyz?—ə qəhrəvoz pyrsl u əz Murad.

— U—lələj mənl, ə qinoq omorəbu ə xunəjməl

— Həcl, inqədər cy gufdirənbu u?

— Ədənbu boruxo soxdə imurə.

— Nundəbənd firsori urə. Di jəbo vinyəm ə zənty doriho əngyləl

— I xok qovrəj sədiqə Nşani.

— Durguni ty. Uho lov gyrgi, jə nə bugə pənçəhoj sljəh pişig, nə bugə ki cymhoj qi-loql. U—kypək, zən tyni, u tyrə ədəj puc soxdə.

Ambar hıçət nə soxu gufdirə ə kələ zənəvoz, Murad vosdo əz Sonja Danjel dorəbuho əngylə, və lov soxdə urə, burbund ə dədəj xyşdə sljəh xokə. Pırə zən taparund əngylə, dəşənd ə çib xyşdə.

— Əgər sədiqhorə ə zənty kuməki soxdə molsdğə, hə umuhoj kuməki misoxdut. Vəssil Mə nihilym ki, ty ə qərməq sadan domuni. Jəbo fəm sox xyşdəre ə guzgi: hic ə xyşdə uxşəş nəş zərə, ləqər birəj, zərd birəj, cymhojty dorunə darafdi. Bihil pusu u ruz, kəjki bədə ryñ ə xunəjmə diromorihol Nəvəho azarly birət, kələ kuk ə dərdəvoz ədəj girovundə ruzhoj xyşdəre, kələ hərys əz səhm ə şəvi dəhbə vəxyşdə... Mə əqylsyz ədəm gəşdə, xov ədəj vrixdə əz cymhojmə. Ini sə ruzi hə ədəjm fikir soxdə, jə kor nəsdanım vədəşəndə. Ty əz i çinly bijo nəh soxil Vədəbər əz xunəjmə bədə quvotə. Fyrs zəntyre ə ki bəbə-dədəj ju.

— Tyrə diyə gof nisdı gufdirəni?—pyrsi Murad.

— Mərə hisdi,—qəriş bısdo ə nokumli omoho Karapet.—Ini imuhoj dəh ruziki ty əz xunə nəş vədiromorə, korhorə şəndəj hə hocu, mə təñno ə xəjəl həmmə birə nasdanym.

—Əgər tyrə nəş volsdəgətaraş birəjmu, ə xəjəl boş! Mə ə ty ədəm gufdirə kutəñ və əcuq: əgər ty i dəsiş ə gof mə nə dənişirigə, u vəxdı mə biror ty nisdym, tuf mişənym, muram. Mərə zəni, həllhol, mə bijo ə xəjəl ən uho boşum.

Zən Karapet, polsdəbu hə inço və ədənbu dənişirə ə Sonja, bədə xəndə ə sifət vərl. Əz sifət ən u Murad həci ədənbu qəhr omorəki, u nə votovusd boşəñ zə:

— Ə hisobəvoz, tyrə həci zənty vomuxdi əri həci kutəh və əcuq gof soxdə. Əgər həcintgə, məş gujum əxiri gof mərə. Dan: cy voisdəgə tyrə sox—mə əz zənmə çiro niboşum, imu talaşış bəsdorimgəl

— I əxiri goftyni?—pyrsi Karapet.

— Əxirini.

— Xub. Imuş gufdirəjmurə xuno misoxim, — gufdi Karapet oqur—domoqlı və vadarafd.

Sə ruz giroşdə bəqədə u ə dəsdı dədəjəvoz bulə do Muradə hə həcy və u çirə çohobış qobul soxd.

X

Əz u ruzəvoz, Murad gufdirəngə ki ju əz Sonja çiro nıbu gufdirə, Zarnışan əz dəs voromorərə ədənbu soxdə, əri xilos soxdə kuk xyşdəre. Sonja ədənbu dirə, cytar u əsər suqrə zaniho nyşdə ə səxd çəhd soxdəirəvoz təfilə xundənbugə, zərənbugə sınəj xyşdəre, şinrənbu nifrihoj ən urə, və dyl ju suxdənbu əz dord dorəi və quvot syzi. U danusdənbu ki, xysyr ju ə pyşoj hic kor nıpoju, əri xilos soxdə kuk xyşdəre əz dəs „şəhly“, və bəhzi vəxd urə ə pirə zən jəzuqi omorənbu.

Ə həmmə sədləqho təfilə xundəngə Zarnışan rafd ə ki həmmə minəçləho və folciho, mundəbu ənçəq jə zən ironi, komiki zihisdənbuho ə jəki əz xərəbəjə, səhləsyzə kucəhoj şəhərle. Zarnışan rafd ə ki ən u.

Minəçibə zən, minəçibi soxd ə ovə-voz və gufdiki, azarlyja" Muradə ə ju burbundə gərəkı gufdirə.

I ruzlgə Zarnışan urə ovurd ə xunə. Sonja zən Ironirə dirəmund usəhət ə sər ofdo korə. Minəçibə zən fəm soxd Muradə əz poş-nəj poj tə quq sər, bəqdə gof soxd ə Sonjarəvoz. Folci nasdanbu ki ə Sonja əz xyşdə rafdəi dəri gufdirə; ə u ənçəq gufdirə omorəbu ki, səbəb, „azar“ Murad—Sonjai gufdirə. Əz jə kəm pyrsyşho bəqdə zən Ironi gufdi ki, çohilho cym soxdət gufdirə, ki ə cymhoj ən Sonja u „jə stjəh ci“ ədəj dirə və ə Murad minəçibi girovundə omori gufdirə. Zarnışan zurəə şor bisdo, və dijəş ambartə bovor soxd ə surlyja quvot folci. Zən Ironi qədəqə zə əri gyrdə qiloqə, sər jurə dərevo dorə tasunu urə və qovrə soxu ə məhələ ə u çigə ambarə şəvho Murad gəşdəniho. I hələ sərlej kor bu. Zən Ironi xosd əri xyşdə jə orinə myhlət əri fikir soxdə, və bəsdə ə əngyşd Sonja rusmurə, qədəqə zə nə vəkəny gufdirə tə i dəslgə ju omorə.

I tikələj rusmu əri Sonja jə gurunə şələ omorənbu. Ə din məsəb-bovor soxdəi urə ə i fikir ovurdənbu ki, əz i rusmu bəndi qlsmət ju gufdirə. Hər şəv u səhmlyja xovho dirə bu, ə komiki ə əvəli əngyşdju səhmlyja rol vozlrənbu.

Duz hofd ruz bəqdə folci ommo, gənə fəm soxd kəm-kynç xunərə, bəqdə vəkənd

əz əngyşd Sonja rusmurə, gyrd urə ə əvir, fəm soxd və jəvoşləj omo ə ki vitoq xisirəni ən Murad. Həjəbo u kələ-kələ bocəfi zə və ofdo ə pyşoj dər ə sər suqrəzaniho, sər gyrd əri ə nəxyhorəvoz xorlrə vəkəndə.

Həmmə ə xunə dəbirəgorho ə həçələbi və ə səhməvoz ədənbryt dənişlrə ə u.

— Ə i xunə şəhltu dər, — gufdi u və və-xyşd.

Cymhorə burunə vədəşəndə u fəm soxd pəsə pyşorə, voçovundə-voçovundə ə əvir əsduquijə dəshoj xyşdəre, gujgə voisdə gyry şəhlturə və tasunu urə.

— Dit ə mə sijəh rusmu və zyfd¹, — ə ambarə məhonolyjə təhərəvoz hykm soxd zən ironi.

Sonjarə hişdyt dir nə blrə əri ovurdə həmməj ən i cihorə. Ə dln—məsəb bovor soxdəniyə səhməvoz u gəşd ofd və do ə folci gərək buho cihorə.

Zən ironi hofd bo pəjmund rusmurə və burri hofd cətho, hofdbo pucund u rusmurə ə tikəj mum, hofdbo vəkənd və hofdbojgə zə urə ə xori. Əxirdə zyfdə sovusd ə mum, həl soxd ə dəs xyşdə, carusd rujə məhərov, təfilo xund, xorlrə nifri soxd və vogosund mumə ə dəmoj dər ən vitoq xisirəni Murad, əxlr rusmurə vogosund ə xori.

1 Zyfd—smola

Həmməj ən i korhorə soxdənbu ruja şəfd-
-soxdə-soxdə, yşyq dorə həməldanə cymhorə.
Sonja ə u ə tərsirənijə guzət soxdəlrevoz
ədənbu dənşirə və hər hərəkət minəçibə zən
urə lərzundənbu.

Ə hisobəvoz folci ədənbu dənşirəi və ruja
şəfd-şur soxdəi ju ə Sonja ədəj kori soxdə
gufdirə, və bəhzi vəxd, qoşhorə dullu soxdə
cymə nə vəgyrdə dənşirənbu ə u.

I dənşirəi tazadən ə jor Sonja ovurd ju
şinrihorə əz tovunəj quvot ruja xyşdə kəşir-
rəl ən dənşirəi mar.

Və tazadan qəriş bisdo azarlyjə xəjəl ən
u. Ə pyşoj cym ən u ədənbyryt omorə dy
əz jəki səhmly nə bovorintə və bişəktə surət-
ho. Həjəbo ərī ən u həci omo ki, gujgə
zən ironi vir bisdo və ə u çigə u poisdəbuho,
vokurdə omo əxirsyzə zulmott.

I bu ənçəq jə ləhəz, və hə usəhət həmmə
gənə əvəlirə xuno bisdo. Ommo noşumoj Son-
ja ə qəriş dumon dəbu.

Hiciş ə sər nə ofdorə u giroşd ə vitoq xyşdə
və pyşo soxd dəre.

Jə cənd minut giroşdə bəqdə, ə xunə
dabirogorho əz vitoq ən u şinrinyt jə səs
və vidovusdə darafdut ə unço.

Ə xori xunə Sonja ofdorəbu mundə.

Zən Ironi dənşirə ə u voçəhizə.

— Şəhitul Şəhitul

Və sər gyrd—zuri zuri cərx darafdə ə corki-
nomyrd ən ofdorə mundəbuho Sonja. Bəqdə

xosd xənçəl, komlrəki dir nə soxdə do ə u Gjylnaz.

Folci, birəhnə soxdə xənçələ sə b0 tuf şənd ə ləhəju, cərx kəşt ə urəvoz cərkınomyrd Sonjarə, gufdırə-gufdırə cy bugə məhənəsyzə gofho.

Əz tovunəj qıvot folci, puc bısdo əxiri mundə şəkhoj pırə Zarnışon.

Zən Ironi dəzə xənçələ ə xori, hişd pyşo soxdə dəre və hişdə təhno, bədə ryhlyjə cınyrə,.

Hər sə zənho giroşdut ə u xunəjgə, ommo Sonja sifət ju rujə pənçərə ofdorəbu mundə ə xori xunə.

Kıbugə jəvoşləj vokurd ramkərə və, çəsd dıromo ə vıtoq, poisd ə pyşoj Sonja ə sər suqrə zəni, dənişirə ə u ə şirini və dord doroirəvoz.

— I mənym, Manışak, I mənym,—gufdi Danjel Sonja ə xyşdə dıromorəngə, timor soxdə mujho jurə ə kubutə dəsevoz.

Ə iməhəl Zarnışan hə ədənəbu təvəqə soxdə əz minəçibə zən ərl xilos soxdə kuk jurə əz bədə quvotho.

—Şəhıtu şəhıturə həroj zərə, şəhıtu gəşdəni şəhıturəl—surly gufdi zən ironi ə jəvoşə səsevoz.

Əz u məhənoj ən i gofhərə pyrsirəki, u ə çigəj çohov, tik gyrd dəshorə və vəgəsundə əvəli ənguşdhorə, gyrd uhorə ə əvir.

—Varastrənym,—gufdi Gjylnaz.

Folci İmıd soxd ki, xub fikirləşmiş misoxu əz tovunəj xilos soxdəl Murad, və qobul soxdə həq xyşdəre, rafd.

Ommo Murad hæ æðenbu dörixmiş bira
væ dærd ju ruz-bæruz æðenbu gurun bira.

Duzi, u Imuhøj æ buru væðrormorænbu,
ommo æ gofhoj Karapet gyre fojdæsyzbu.

— Impyrst æz ju æz tovunøj hærcy bisdo,—
gufdirænbu Karapet, ju cymhoræ burunæ væ-
dæşendæ, hiełş næs varaslræ. Di jæ kæntclæ
dæh monæt zijod dori, Imburuz dæhigərə næ
vosdori. Misobhoræ næs bærdæ, knghøj hlso-
bira voisdæ paræ soxu... Xunøjmə ædøj talaş
biræl Xilos soxit uræ æz Bijovho bædæ ruzil

— Xyşdərə mykyşym, ommo kukmərə æz
dæs bædæ quvot xilos misoxum,—gufdirænbu
dædøj mujhoræ burra-burra.

— Xilos sox uræl Xilos sox uræl—hæroj
dæşend Gjylnaz.

Imuhøj uhore voisðænbu ki, Sonja myry
gufdiræ.

Ə şæhær sæs lov bisdo æz tovunøj azar
Sonja, væ zænho æ çyr-bæçyr vohnæhorævoz
omorænbyryt æ ki Zarnišan æri fæm soxdæ
„bædæ ryhlyjæ çlnlyræ“ Væ i kor diješ ambar-
tæ pur soxd dyl æn uræ qæhr æri Sonja.

Zæn ironi sær gyrd ambar omorərə, væ
hær væxd æ urævoz mæslihæt soxdænbyryt æz
tovunøj xilos soxdæl æn Murad.

— Kuk mə, æ tæhær dori æ komiki qæsd
soxdlho buron, æ sær poj xyşg biri vomun-
dæl— æ dærdævoz boçæh zærænbu Zarnišan,
sinərə kufdæ-kufdæ—Xilos sox, xilos sox uræl—
—minæt soxdænbu u æ folci.

Ə qərliş cor məh, Sonja şəş bo əz xyşdə rafd. Qluvotsyz birəbu, sıfət ju zərd birəbu, cymhoju lihə birəbyryt. Ruz-bəruz u diyəş jor furmuştə və dyl əcuqtə birənəbu. Həmməci ofdorənəbu əz dəs ju. Jəbo əz kuxni vədiromorəki, vəngəsd xyrd soxd bitəv dəh bulmərə. Jəbojgə vəngəsd xyrd soxd ləmpərə, və ruxund nəfdə ə sər buholyə xolinçəj ironi.

Xysyr həci həsi birəbu ki, zə Sonjarə əz sər ju. Gyjlnəziş nə domund əz xysyr xyşdə.

Sonja gof nə soxdə votovusdənəbu zərəlhərə. Urə ə Murad şukəjət soxdə nəş, voisdənəbu. Urə əz kufdəhoş, fəndhoj folci ambartə ə xələluşt dirovundənəbu. Folci ə Sonja dəs nəş zərənəbu, ommo fikir ki, zən ironi gyrdə omori əri Muradə xilos soxdə əz dəs bədə ryhlyə, çinlyə sər ju, i fikir gəşdənəbu ə pəsəj Sonja şəv, ruz, pur soxdə dyl jurə ə qərişuqi və ə bilməvoz...

— Mərə ədət inçimiş soxdə, ədət zulm soxdə ə məl—gufdi u jəbo ə Danjel.

Cymhoj Danjel xun pur bəsdorut.

— Ki? Ki inçimiş soxdə? Gul—həroj dəşənd u ə quduzirəvoz, tik gyrdə dəsdəcurə.

Sonja tərsi və həjfbəri kəşl əri gufdirə gof xyşdə. U zuri vəgyrd gof xyşdəərə pəsəvo.

— Əri cy omorə inço u murdalə minəçibə zən?—pyrsi Danjel, ommo çohov qobul nə soxd.

Jəbo ə pyşoj qopu rasd omo u ə folcirəvoz, Danjel gyrdə urə əz buqozju boçəh zə:

— Cy voisdæ tyræ, murdał æz l xunæ? Əri cy omoræ ty æ Inço? Gu, nəbugæ həjmlnut mitasunum tyrəl

Əz bəxd zən Ironi, Murad ədənbu æz bazar omoræ, u vosdo folciræ æz dəs əqylsyz.

Folci omo æ ki Zarnışan qəhrəgyn və sər gyrd şykəjət soxdərə ki, æz u vəxdəvoz ju sər gyrdiho əri Muradə xub soxdə, şəhltuho dinç nəş hişdənyt jurə və həjsəhət kəm mundaəbu jurə əri tasundə, uniki æz xub soxdəi kuk Zarnışanə ədəj dəs vəgyrdə. Kələ zən zurbə æ dərd ofdo æz i gofhoj zən Ironi, və æ cənd qədər səhərhorəvoz razl soxd urə əri Muradə kuməki syz nəhişdəi.

Zən Ironi xosd jə pəjlə ov və sər gyrd fol dənşirərə. Nə varasirənljə gofho şumordə-şumordə æ zir-zuhunl səxd gyrdəbu pəjlərə, ommo cymhoju æ bun dəbu. Gujgə u æ şəhltuhorəvoz ədənbu ixdilot soxdə, əri dənusedə surhoj ən uhorə. Həjəbo cymhoju zuri-zuri gəşdyt, və xyşdəre vir soxdərə xuno, u gyrd æz buqoz xyşdə və sər gyrd əri tasundə, xyrlinə zərə gufdlrə-gufdlrə.

— Inil Inil Əxiril Vəssalaml Şyd tomoml

Zarnışan və Gjylnaz dy əjəki dənşlrə rang lşu rafd.

Folci rafdə bəqdə uho xəjli nyşdə jəvoşləj-jəvoşləj ədənbyryt məsləhət soxdə.

Məhənoj ən gofho və hərəkəthoj minəçibə zənə hərđyj ən uho jə çlrə varasirəbyryt.

Ruzho ə pəsə-pəsəjəki ədənbyryt giroşdə, ommo ə kiflət pirə Zarnişan hə u çirə gurunə ovhol ədənbu padşohjəti soxdə.

Karapet lap imidsyz bīrəbu: korhoju lap vacarusdəbu. Sər zimīdsu azarly bīrə myrdi duxdər ju, kuk juş ə guçəvoz xilos bīrl əz myrdə. Zarnişan və Gjylnaz həmməj ən ihorə ə sər Sonja vəşəndənbyryt.

Bu xintkə ruz məh dekabr. Əz doqhoj vərfi ədənbu omorə tiçə bəjəjə vorvori.

Murad ə bīror xyşdərəvoz ə bazar bu.

Zarnişan və Gjylnaz nyşdəbyryt ə mīgləi kələ vitoq, komlrəki „Zal“ gufdirənbyryt.

Pirə zən, cyl dy nəxytə ə pyşo dəclrə ədənbu fol dənişlrə, Gjylnaz ədənbu ci duxdə. Hərđy zən hə ə jə fikirəvoz myxşyl bu: cytar xilos soxdə gərəki kiflətə əz dəs bədə quvot?

Diromo folci, u xyşdərə vodorəbu ə şəf-də dəsdeşu, və bītəv çəndəg ju ədənbu lərzi-rə əz xīniki, ruz ə xəjrbu gufdirə u nyşd ə sər kyrsi.

— Cy xīniki kyrsişmu,¹ — gufdi zən Ironi.

— Gu jəbo ə u, miro u, ataş vənyl!—gufdi xysyr əz Gjylnaz.

Ə u məhəl Sonja ataş vonorəki, uho ədənbyryt həmmişəlne ixdilotə soxdə. Ommo imburuz cymhoj hərsə ə jə qəribəjə qəhrəvoz

1. Ə sər tənq qyc soxdə omorənliho stollə, komlrəki dəgyrdənyt ə palasəvoz, ərl gərmirə doşdə.

ədənbyryt suxdə. Ixdilot ən uhorə Sonja nəs şınrənbu, ommo diromorəmund əz sifətoşu ə sər ofdoki uho cy məslihətigə soxdət. Ə dəs Sonja dəbu jə kələ xokəndaz ə ataşəvoz. Kovrə suho ə təhər mar varafdənbyryt zəvərə, və fubərdənbyryt dy jəkirə. Çurkumho səs soxdə çəsdənbyryt ə hər taraf və myrdənbyryt.

— Xub nə suxdil Nəs dirə? Durə dəril Həmməjmu mitasim!—ə qəhrəvoz gufdi xysyr.

Sonjarə volsdənbu vədəbəry ataşhorə, ommo pirə zən pojynd jurə:

— Boşgu dijə hic, imurə səlt bəjə zəri. Tihi sox vinim cy mibugə.

Sonja quz bisdo tik gyrd xolincə və lyhyfə, ə komihorəvoz ki dəgyrdə omorəbu kyrsi, və tihi soxd ataşhorə ə zir ən u dəbuho coləkilə. Zarnışan vədəşənd pojhoj xyşdəre əz kyrsi və hişd Sonjarə hə həcu tik hişdə bəl xolincərə, komiki pucundəbuho kurstrə, əri durə vadarafdə.

Zən ironi cymhorə pəl-pəl nə soxdə ədənbu dənişirə ə Sonja. Gyjlnazış ədənbu dənişirə ə u. Sonja ə çigə ovurdəngə hykm xysyrə, dəse ə xori norəki əri vəxyşdə, di tiçə dənişirəihoj ən uhorə. Ə jor ju omo cytar tərsirəbugə, dirəkl əvəldən cymhoj Gyjlnazə. Və imuhoj əri ən u həcl omokl əvəll səhm bu xəbordor soxdəi əz taraf çyrəhət ən xudo. Ə bəçidirəvoz giroşdut əz pyşoj ən u bəbə

dədəju, komihorəki əz kəjəvoz nə diri. Im-
buruz əz səvəhmundərəvoz u əz tovunəj.
dədəj xyşdə ədənəu fikri soxdə və ədənəu
guzət soxdə Danjelə, əri təvəqə soxdə əz u
hər cytar bisdo bitoru gufdirə ə kiju dədə-
şurə. Əz səvəhmundərəvoz ə pyşoj cymhoj
ən u poisdəbu kosibə xunələşu, ə ciçoki u
girovundi ruzhoj həlli xyşdə, bitləhoj xoki
ju, ə komihorəvoz ki u bəxş soxdənəu şori-
ho və dərdhoj xyşdə. Ə jor ju omo Mura-
diş, qəjlən ə dəs, ə gəşdənytho cymhorəvoz,
sypənc, qəmly, qəd birliho ə zir gurunə dərd...
Çəsdərə xuno ə jor ju omo Danjeliş, dəsdə-
curə ə sinə vonorə xundənliho dərdlyjə mə-
həni... Həmməj ən i ə bəçlədi dirəirəvoz po-
isdut ə pyşoj ən u, həci əcuq, həci zində,
gujgə nəfəs kəşirəl ən u insonho ədənəbryt
kori soxdə ə ju... Ommo həmməj ən uho
dur bryt.

Dirə nəş birəniho dəs kəşi əz pyşoj cym-
hoju dygyrə... Və həmmə torik bisdo...

Zən ironi və Gjylnaz cymə nə vəgyrdə
ədənəbryt dənişirə ə u.

Gjylnaz sypənçbu. Ə sər-sər jəki vəbryt-
ho nazukə, xokijə lovhoj folci ədənəbryt lər-
zirə.

Sonja ə xori ofdorə mund, Gjylnaz ə xyş-
də nə dərirə xuno çyrt soxdə vəxyşd əz çij-
gəj xyşdə. Həcu soxd folciş. Hərdyj ən uho
dənişiryt ə pira Zarnişan.

— Xilos soxlt kuk mərə!—jəvoşləj gufdl pira zən, və əz jor vədəşəndərə xuno dəgyrd ə dəşorəvoz ruja. Ə i jəvoşə səs və ə hərə-kət ən u cy bugə jə səhmlyjə ci dəbu.

Əvəldən ruja Sonja rafd Gjylnaz, ommo, gyrdəkl lərzirənbuho dəs jurə, tərzi və pəsəvo rafd.

U vəxdi folci ə mysə xuno qirmizl byrytho dəşoj xyşdərəvoz, gyrd kəşi Sonjarə ruja kyrşi. Gjylnaz pyşo soxd dərə. Zarnışan myh-kəm bəsdə cymhorə ə dəşəvoz, nəş çymysdənbu əz çlgəj xyşdə.

Folci dəşənd Sonjarə ə zir kyrşi və xyşdənjüş nışd ə sər ju, çəhd soxdə əri gyrdə həmmə tirəkhərə, ə unço əvir nə darov gufdirə.

Omo kara səs xyrlnə, bəqdə duraz kəşirə səs boçəh və qvotsyzə noləho, komihokl gujgə əz zir xorl ədənbryt vədiromərə.

I kəşi jə cənd minut... Bəqdə həmmə səs syz bisdo... Həjəbo dər xuno ə çəvqlrəvoz vokurdə omo, və ə xunə diromo poj birəhnə, sər birəhnəjə pira mərd. Kovrə şəl ju ə guçəvoz pucundəbu tən jurə. Ə xunəvoz pur byrytho cymhoju, ədənbryt gəşdə. Mujhoju dullu birəbyryt ə təhər jol gərdən şir. Gjylnaz polsd ə pyşoj zən ironi, əri pəhəny soxdə urə əz Danjel. Zən Ironi dygyrə vəgyrd, və əz pojhoju kəştrə vədəşənd Sonjarə əz zir kyrşi.

— Dit, dit ə mə,—boçəñzə əqylsyzə Danjel və hyl zərə Gjylnaz və zən ironirə, şənd xyşdəre ruja Sonja.

Ommo u nəfəs nəş kəştrənbu... Sifət ju kovri vəşəndə və vamastrəbu, cymhoju burunə vədiromorəbyryt, sər mujho ju suxdəbu və ə pyşonliju, sijəho kələ dəqməho vəbyryt...

— Məncynym!—həroj dəşənd əqylsyz və, ə jəbo zərəkləvoz minəçibə zənə ə xori vənğəsdə, sər gyrd tasundərə.

Pirə Zarnişan əz tərs xyşg bilsdo mund ə çigəj xyşdə. Gjylnazə voisdənbu vosdonu əz dəş əqylsyzə Danjel zən ironirə, ommo dija dir bu...

Kıycırməj: İs. Xanuxov
Redaktor: Jy. Səmjənov
Texredaktor: X. Əzizəjli
Vədəşəndəgor: İf. Mənehim

İstehsalətə verilmiş 2/V-35
Cəpə İmzalanmış 17/VIII-35.
Cəp. İlisti 3^ə/b. Kəqəz formatı 72×105.
Bir cəp İlistində getmiş İyurufat 23040.
Baş Mətbuat Mydirliğı Myvəkkillilgi № 2641.
Azərnəşr № 166.
Tifre 1000. Sifariş № 483.

Azərnəşr mətbəəsində nəşyldə. 26-lar adına „Kİtəb Sarajı“.
Bakə, Əli Bəjramov kycəsi.

80 qər.
Çildi 40 q.

А. ШИРВАНЗАДЕ

ЗЛОЙ ДУХ

АЗЕРНЕШР
Татский отдел
Баку—1935